

Anketa o zapošljavanju geografa

U razdoblju od 11. do 18. listopada 2016. godine provedena je neslužbena Anketa o zapošljavanju geografa putem sustava Typeform. U navedenom razdoblju anketni upitnik, prvenstveno namijenjen osobama koje su završile studij geografije i studentima geografije, bio je dostupan na poveznici <https://geoanketa.typeform.com/to/weZmE6>.

Osnovni cilj provedbe ankete bio je **istražiti jesu li pojedini stavovi i iskustva vezani za zapošljavanje geografa ograničeni ili se odnose na veći broj osoba ove struke**. Odmah na početku treba reći da je odluka o provedbi ankete utemeljena na pragmatičnom i proaktivnom pristupu te iz toga proizlaze određene prednosti i ograničenja. Prema dostupnim informacijama, do sada nije bilo ovakvih ispitivanja, a informacije o iskustvima drugih geografa pri zapošljavanju uglavnom proizlaze iz individualnih (profesionalnih ili osobnih) kontakata. Uzimajući u obzir uvođenje novih "nenastavničkih" smjerova dugoročni kontakti među geografima mogli bi u određenoj mjeri oslabiti jer oni zaposleni izvan škola nemaju obvezu pohađati zajednička usavršavanja.

Ne umanjujući vrijednost dubinskog pristupa temi koji bi tražio detaljno predistraživanje, preciznije identificiranje populacije sa svrhom odabira reprezentativnog uzorka te usklađivanje anketnih pitanja s nadležnim institucijama i organizacijama, odabrana je opcija izrade jednostavnog upitnika s manjim brojem pitanja i značajnim udjelom "otvorenih polja" kako bi se utvrdilo postojanje izazova/problema i provjerio interes ciljane skupine za razgovor o njima. U ovom je slučaju taj interes značajno nadmašio očekivanja s čak 132 popunjena upitnika, 36 upisanih vlastitih prijedloga te 39 sudionika koji su ostavili kontakt e-mail adresu kako bi dobili povratne informacije. Predviđeno vrijeme popunjavanja (4 do 5 minuta) u praksi je gotovo udvostručeno (na 8 minuta i 14 sekundi), što je dobrim dijelom posljedica spremnosti sudionika da detaljnije iznesu svoje stavove, prijedloge i primjedbe. Kao što će iz analize biti vidljivo, upitnik su u velikoj mjeri popunjavali zaposleni u struci koji su studij završili tijekom posljednjih nekoliko godina odnosno upravo ona skupina čije je mišljenje od posebne važnosti kad je riječ o zapošljavanju – oni koji već imaju određeno iskustvo, ali su pred njima sigurno i novi izazovi.

Dobar odziv sudionika ankete pokazuje da komunikacijski kanali među geografima funkcioniraju prilično dobro i daje nadu u mogućnost napretka, osobito ako se pojedini sudionici ankete prepoznaju i kao aktivni dionici spremni doprinijeti učinkovitijem suočavanju sa zajedničkim izazovima.

Rizici i pretpostavke u provedbi i analizi Ankete o zapošljavanju geografa

Provedba svake ankete podrazumijeva određene rizike i pretpostavke vezane za samu anketu i ispitanike. Prvi rizik koji se prilikom provedbe razmatrao je moguća **nezainteresiranost ciljane skupine za sudjelovanje** što je moglo rezultirati ili slabim ukupnim odzivom ili velikim brojem vrlo slabo popunjenih upitnika. Ovaj se rizik nastajao izbjeci (1) primjerenim trajanjem popunjavanja te (2) širenjem informacije o provedbi ankete. Umjesto velikog broja pitanja koja su se mogla postaviti (npr. o uspjehu tijekom studija, trajanju razdoblja nezaposlenosti, radu u školi /

izvan škole, mjestu studiranja i studijskom programu/smjeru, dodatnim edukacijama u kojima su sudjelovali, odnosu savjetnika Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, iskustvima s testiranja i intervju...), ukupan broj pitanja ograničen je na 20 uz dodatno polje za ostavljanje e-mail adrese. Ovakvo ograničenje bilo je dijelom potrebno i zato jer besplatni račun na sustavu Typeform ne omogućuje korištenje logičke petlje odnosno automatskog prelaska na pitanja koja se odnose na pojedinog sudionika, a velik broj pitanja koja se ne odnose na pojedinca (i koja samostalno mora preskakati) može biti demotivirajući faktor za popunjavanje.

Vezano za informiranje o provedbi ankete, na dan objave anketnog upitnika elektroničkom poštom upućene su obavijesti sljedećim udrugama: *Hrvatsko geografsko društvo*, *Hrvatsko geografsko društvo – Zadar*, *Klub studenata geografije Zagreb* i *EGEA Zadar*. Obavijest o provedbi objavljena je na stranici Regionalni razvoj – javni dokumenti (www.facebook.com/regionalnirazvojrj, Facebook stranica vezana za mrežnu stranicu <https://regionalni.weebly.com> koja obrađuje teme o politici regionalnog razvoja u Republici Hrvatskoj). Predstavnici Kluba studenata geografije Zagreb te EGEA Zadar potvrdili su da su informacije prenijeli studentima na oba učilišta na kojima je danas u Hrvatskoj moguće studirati geografiju. Osim toga, informacija o provedbi objavljena je na [Facebook profilu Geografskog ponedjeljka](#), popularno-znanstvene tribine Hrvatskoga geografskog društva. Sve ove objave doprinijele su dobrom odzivu te prikupljanju mišljenja i prijedloga studenata, zaposlenih i nezaposlenih geografa.

Drugi očekivani rizik bio je vezan za **značajniji odziv samo jedne kategorije ispitanika**. Teoretski se moglo dogoditi da anketi pristupe samo osobe zaposlene u struci i zadovoljne svojim radnim mjestom pa i kompetencijama koje su dobile kroz studij (jer oni koji nisu uspjeli pronaći posao ili rade izvan struke ne prate ovakve obavijesti u dovoljnoj mjeri). Isto tako, postojala je i suprotna mogućnost – da se anketi odazovu samo oni nezadovoljni, a da pri tome ne bude moguće utvrditi razloge njihovog nezadovoljstva. Odgovor na ovaj rizik također je ublažen ranije opisanim informiranjem većeg broja potencijalnih sudionika, a kroz analizu bit će vidljivo da su upitnik popunjavale različite kategorije ispitanika (vezano za radni status, radni staž itd.). Ipak treba još jednom istaknuti da ispitivanje nije provedeno na reprezentativnom uzorku te da je u nekim situacijama, s obzirom na dobar odziv, vrijedno u obzir uzeti apsolutan, a ne relativni broj sudionika koji su izrazili određeni stav. (*Na primjer, realnije je reći da su 73 ispitanika potvrdila da bi zapošljavanju geografa pomogla specijalizirana mrežna stranica, nego zaključiti da se taj stav odnosi na 55,3% geografa.*)

Jedan od rizika provede ove ankete je svojevrsno "**otkrivanje tople vode**" odnosno mogućnost da anketa pokaže stvari koje svi već smatraju poznatima. Ali, čak i u takvom slučaju ona može dati potvrdu određenih pretpostavki, nešto detaljniji uvid u situaciju te potaknuti zainteresirane da izazove sagledaju s različitih stajališta.

U jednom dijelu anketa provjerava na koji način tijela javne vlasti tumače pojam interdisciplinarnosti kod prijave na natječaje. Uzimajući u obzir nedavno provedene prijevremene izbore za Hrvatski sabor koji dovode do preustroja državne uprave (uključujući promjene naziva, a možda i prakse pojedinih tijela), procijenjeno je da je trenutak za provedbu ispitivanja relativno dobar. Većina tijela je do trenutka objave ankete djelovala pod istim nazivima u razdoblju od gotovo

pet godina te se očekuje da će dobiveni rezultati biti jednoznačni i ukazivati na njihovu praksu u dužem razdoblju.

Kod provedbe ovakvog tipa upitnika svakako se mogu **očekivati i određene primjedbe i sugestije vezane za studijski program odnosno instituciju na kojoj se program izvodi**. Vrlo pojednostavljeno rečeno, pohađanje studijskog programa kod pojedinca bi trebalo omogućiti usvajanje temeljnih znanja struke i razvijanje sposobnosti primjene istraživačkih metoda i tehnika karakterističnih za određeno znanstveno područje i polje, a istodobno bi trebalo rezultirati transformacijom početnog interesa pojedinca za određenu struku u kompetencije potrebne za uspjeh na tržištu rada. Ostvarivanje oba cilja zajednička je odgovornost nastavnika i studenata. U praksi je poznato da većina studenata odabire studijski program sa željom da im završetak istog omogući zapošljavanje. Zbog toga će kod ovakvih ispitivanja, na gotovo svakom učilištu, biti izneseni i prijedlozi o većem udjelu prakse odnosno manjem udjelu "teorije" u nastavnom programu. Izmjene studijskih programa nikako ne treba temeljiti samo na neslužbenom anketiranju – one moraju biti sustavni odgovor na promjene koje zahvaćaju pojedino znanstveno područje i polje uz istodobnu intenzivnu komunikaciju s potencijalnim poslodavcima kako bi program što bolje odgovarao potrebama iskazanima na tržištu rada. Ipak, ako se određeni prijedlozi javljaju u većoj mjeri, oni mogu biti i poticaj za promjene kojima bi se aktivirali još neiskorišteni potencijali studenata, nezaposlenih i zaposlenih izvan struke.

U anketiranje se krenulo s pretpostavkom da većina zainteresiranih ima pristup Internetu i osnovne sposobnosti potrebne za popunjavanje upitnika te da će sustav Typeform funkcionirati normalno u razdoblju popunjavanja ankete. Tijekom provedbe nije bilo prijava tehničkih poteškoća u radu sustava. Typeform je u okviru besplatnog računa omogućio praćenje popunjenosti u stvarnom vremenu (broj popunjenih upitnika, prosječno trajanje popunjavanja, broj pojedinačnih pristupa anketi te broj ukupnih pristupa), preuzimanje rezultata u .xlsx/.csv formatu te pojednostavljenog izvještaja (.pdf). Temeljem podataka preuzetih nakon zatvaranja ankete pristupilo se detaljnijoj obradi rezultata.

U analizu su u velikom broju slučajeva uključeni i podaci u apsolutnim vrijednostima, kako bi korisnici mogli po potrebi i sami donijeti svoje zaključke. (Prikaz vrijednosti može ponegdje utjecati na ukupan vizualni dojam grafičkih prikaza, ali je zadržan radi važnosti). Prilikom razmatranja prijedloga koji su proizašli iz analize, svakako treba uzeti u obzir da niti jedan provoditelj ankete ili njezini sudionici, ne mogu imati sve informacije o aktivnostima koje se planiraju ili provode. Zato prijedlozima navedenima na kraju analize također treba pristupiti kritički, usavršavajući one koji su možda već u primjeni odnosno birajući one koji mogu ostvariti najbolji učinak.

Struktura pitanja unutar anketnog upitnika

Upitnik o zapošljavanju geografa sadržavao je ukupno 20 pitanja (od kojih je jedno imalo 6 potpitanja) te dodatno polje ("21. pitanje") u koje su zainteresirani mogli unijeti adresu elektroničke pošte ako i sami žele dobiti rezultate ankete.

Dio pitanja odnosio se na strukturu ispitanika (trenutni status, županija iz koje dolaze, vrijeme pohađanja studijskog programa, radni staž u struci), a zatim su postavljena pitanja vezana za teme kao što su brzina zapošljavanja, iskustva pri prijavama na natječaje javnih institucija, stavovi o zapošljavanju u privatnom sektoru te prijedlozi koji bi mogli olakšati zapošljavanje geografa.

Na 16 pitanja sudionici su odgovarali odabirom ponuđenih odgovora, s time da se u 9 pitanja nudila opcija "Nešto drugo" uz mogućnost upisa vlastitog odgovora, a na 5 pitanja bilo je moguće odabrati više od jednoga (odnosno čak sve) ponuđene odgovore. Sudionici su sami unosili brojevu vrijednost kod dva pitanja koja su se odnosila na vrijeme potrebno za prvo odnosno za trajno zapošljavanje u struci te vlastiti tekst kod pitanja o poslodavcima u javnom sektoru kod kojih su zadovoljili formalne uvjete i kod pitanja koje se odnosilo na dodatne prijedloge vezane za zapošljavanje geografa. Detaljnije informacije o tipu pitanja vidljive su u tablici 1.

Tablica 1. Tip pitanja u upitniku

<i>Dio upitnika</i>	<i>Red. br. pitanja</i>	<i>Odabir jednog odgovora</i>	<i>Odabir jednog odgovora uz mogućnost unosa vlastitog</i>	<i>Odabir jednog ili više ponuđenih odgovora</i>	<i>Slobodan unos odgovora</i>
Pitanja o ispitaniku	1, 2, 3, 4, 5, 20	3	3	0	0
Pitanja o brzini zapošljavanja	6, 7, 9, 10	1	1	0	2
Pitanja o znanjima koja su nedostajala u radu	8	0	0	1	0
Pitanja o zapošljavanju u javnim institucijama	11, 12, 13, 14, 15	1	1	2	1
Pitanja o stavovima o zapošljavanju kod privatnih poslodavaca	16 (a, b, c, d, e, f)	1	0	0	0
Pitanja o prijedlozima vezanim za zapošljavanje	17, 18, 19	0	1	1	1
Ukupno		6	6	4	4

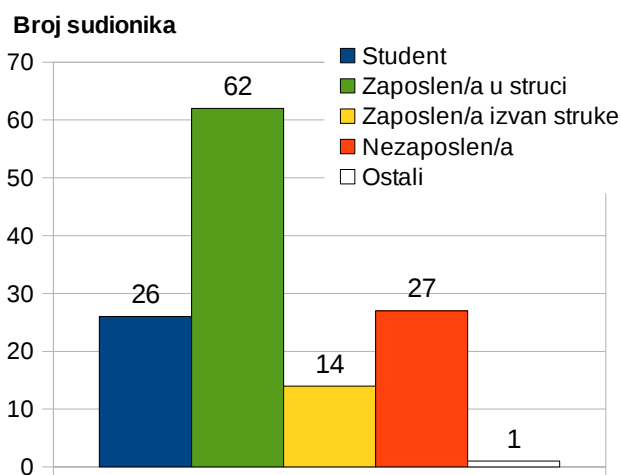
Mogućnost unosa dodatnog vlastitog odgovora iskorištena je više od 60 puta, često kao dopuna uz odabrane druge odgovore ili kao pojašnjenje, ali je isto tako omogućila otvorene komentare kojima su sudionici mogli preciznije iskazati stavove o problemima.

Struktura ispitanika

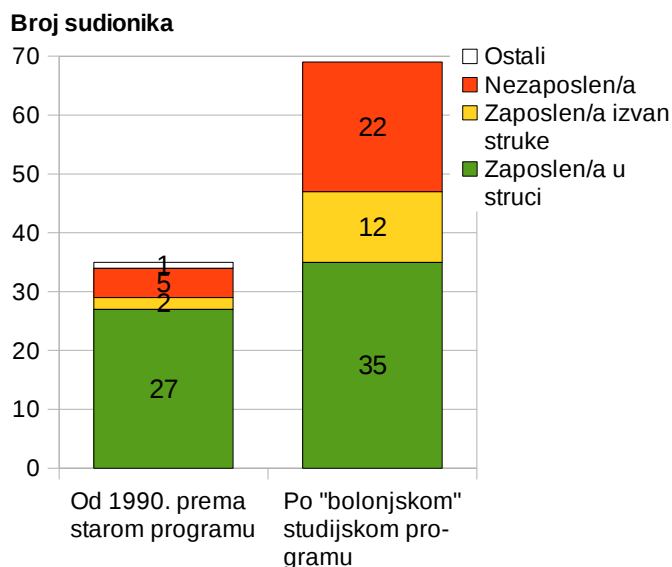
Od ukupno popunjena 132 upitnika, 130 su ispunili geografi, jedan se odnosi na ispitanika iz interdisciplinarnog područja, a jedan je ispitanik odabrao kategoriju nešto drugo. S obzirom da broj negeografskih ispitanika nije dovoljan za relevantnu usporedbu, njihove odgovore moguće je samo ukratko prokomentirati.

Gotovo polovica sudionika (njih 62 odnosno 47,7%) trenutno je zaposleno u struci. Približno jednak broj sudionika studira ili su nezaposleni (26 odnosno 27 sudionika, što znači da je svaka od ovih skupina zastupljena s oko 20%), a 14 ih je zaposleno izvan struke (slika 1.).

S obzirom da će se ovi podaci koristiti kod daljnje analize rezultata, treba napomenuti da se potrebe analize jedan sudionik koji je odgovorio da je *na stručnom osposobljavanju* te jedan *zaposlen na zamjeni računaju* kao zaposleni u struci. Također jedan unos *doktorand* dodan je kategoriji nezaposlenih jer je isti ispitanik naveo da nema radnog staža u struci, dok je unos *zaposlen na EU projektima izvan geografske struke*, tretiran kao zaposlen izvan struke. Na taj način je svim sudionicima osim jednoga dodijeljena neka od kategorija uz relativno malu mogućnost pogreške. Sudionicima ankete nisu dana metodološka objašnjenja što znači biti zaposlen u struci jer sami mogu donijeti najbolju procjenu o tome. (Za dio radnih mjesta, kao što je rad na EU projektima, neki sudionici mogu ocijeniti da rade u struci, dok će drugi smatrati da rade izvan struke. Isto tako postoji mogućnost da oni koji su završili nastavnički smjer smatraju da ne rade u struci ako ne rade u školi.¹⁾)

Slika 1. Struktura ispitanika prema trenutnom statusu

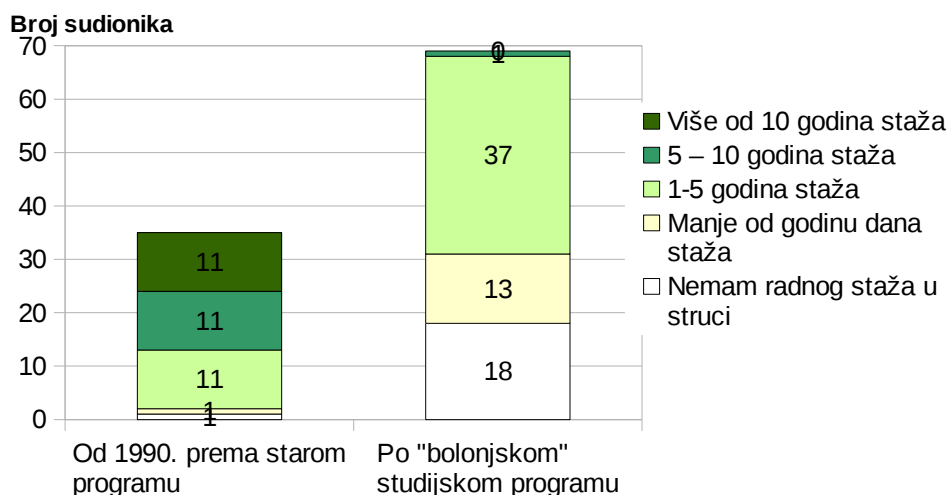

Slika 2. Struktura prema trenutnom statusu i završenom programu (bez studenata)

Od 104 sudionika koji su završili diplomski (ili dodiplomski) studij, 69 je završilo "nove" studijske programe, a 35 studij prema ranijim nastavnim programima nakon 1990. godine (slika 2.). Niti jedan ispitanik nije završio studij prije 1990. godine. Među onima koji su studij završili kasnije, ima više nezaposlenih i zaposlenih izvan struke (u ovoj kategoriji 22 ispitanika odnosno 31,9% su nezaposleni, a 12 odnosno 17,4% rade izvan struke). To dijelom može biti posljedica kraćeg vremena koje im je bilo na raspolaganju za traženje posla, ali može značiti i da su oni koji su studij završili ranije, a nisu našli posao u struci, više nisu zainteresirani za popunjavanje ankete.

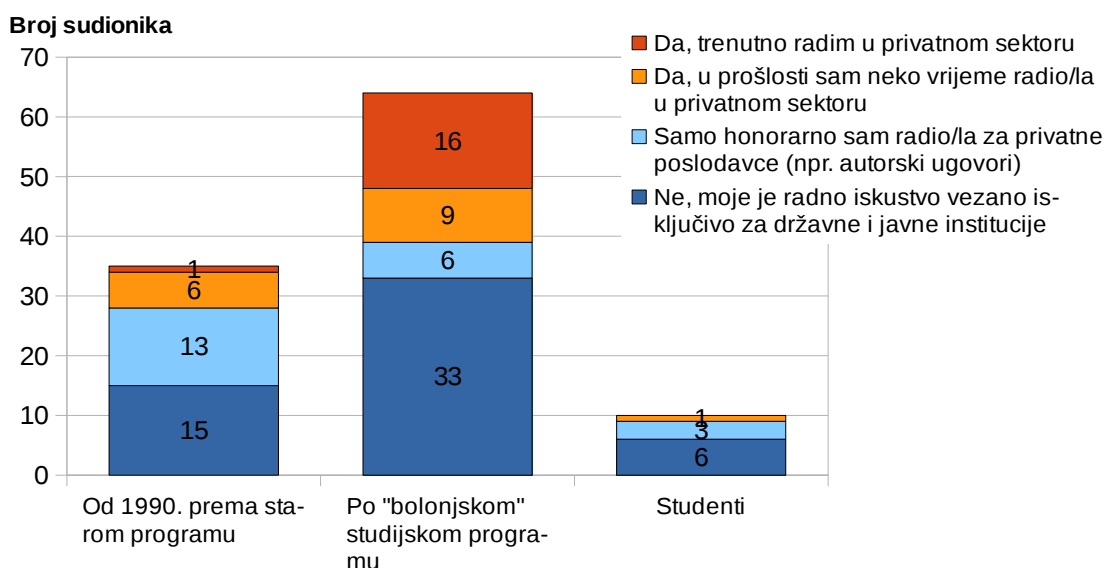
Među ispitanicima koji su završili studij velik dio čine oni koji su završili studijski program usklađen s bolonjskim procesom i imaju radnog staža u struci (slika 3.) - tako čak 73,9% ispitanika sa završenim novim studijskim programima ima određeno radno iskustvo u struci. Dobar odziv ove skupine izuzetno je bitan jer će oni vjerojatno u većoj mjeri biti suočeni s izazovima na tržištu rada. Isto tako, s obzirom da su studij završili prema trenutno važećem nastavnom programu, oni mogu dati najbolju povratnu informaciju sadašnjim studentima.

¹ S obzirom na čestu percepciju geografije isključivo kao nastavnog predmeta, dojam da geografi rade u struci samo ako rade u školi još je donedavno bio vrlo raširen.

Slika 3. Sudionici prema završenom programu i radnom stažu

Kada je riječ o radu kod privatnih poslodavaca (slika 4.), on je nešto naglašeniji kod mlađih generacija odnosno onih koji su završili studij po bolonjskom studijskom programu – oko 40% onih koji su završili nove studijske programe i odgovorili na ovo pitanje² u prošlosti je radilo kod privatnih poslodavaca ili trenutno radi kod njih. S druge strane, iako je samo 20% ispitanika koji su studijski program završili ranije radilo ili radi kod privatnika, dodatnih 37,1% ima iskustva u honorarnoj suradnji s njima, što se može objasniti dužim vremenskim periodom i postojanjem dovoljnog radnog iskustva koje im je omogućilo takve angažmane. Ukupni profesionalni kontakti s privatnicima (oko 50% ispitanika u obje skupine) upućuju na to da geografi imaju određena znanja i vještine potrebne za rad u privatnom sektoru. U pregled je uključeno i desetak studenata koji su odgovorili na ovo pitanje (može se pretpostaviti da su obavljali stručnu praksu ili počeli raditi prije završetka studija). Općenito se može reći da **dominira zapošljavanje u javnom sektoru, uz porast udjela zaposlenih kod privatnika kad je riječ o "bolonjskim" generacijama.**

Slika 4. Sudionici prema radu u privatnom sektoru

² Na pitanje nije odgovorilo 5 sudionika koji su nezaposleni ili rade izvan struke odnosno nemaju nikakvog iskustva u struci

Najveći broj ispitanika, čak njih 49 ima prebivalište na području Grada Zagreba, a po 8 ispitanika dolazi iz Zagrebačke, Varaždinske i Splitsko-dalmatinske županija. Ukupno 89, od čega 19 nezaposlenih i 10 zaposlenih izvan struke prebivalište ima u Zagrebu i široj okolini (Grad Zagreb, Zagrebačka županija, Bjelovarsko-bilogorska, Karlovačka, Koprivničko-križevačka, Krapinsko-zagorska, Varaždinska i Međimurska³). U priobalnim županijama prebivalište ima 24 sudionika, a samo 10 ih živi u istočnijim kontinentalnim županijama. Jedan je sudionik naveo da ima prebivalište izvan Hrvatske, a 6 ih nije odgovorilo na ovo pitanje.

Brzina zapošljavanja geografa

Jedno od ključnih pitanja koje si postavljaju učenici pri odabiru studija, kao i studenti koji studij završavaju, vezano je uz vrijeme potrebno za pronalaženje zaposlenja. Sudionicima su postavljena četiri pitanja koja se odnose na brzinu pronalaska prvog radnog mjesta u struci, brzinu pronalaska stalnog zaposlenja u struci te na percepciju kakva je općenito brzina zapošljavanja i zašto.

U obzir su uzete vrijednosti koje je naveo ukupno 83 sudionika s radnim iskustvom u struci te je utvrđeno da im je u prosjeku trebalo oko 6 i pol mjeseci od završetka studija do dobivanja prvog posla u struci. Vrijednosti za studente koji su završili studij po bolonjskom studijskom programu i za ranije studijske programe su vrlo slične, uz napomenu da u mlađim generacijama očekivano ima i više nezaposlenih (tablica 2.).

Od ispitanih koji su našli posao u struci samo je sedam sudionika trebalo više od 12 mjeseci da ga pronađe (5 predbolonjskih i 2 bolonjska studenta). Istodobno, prema dostupnim podacima, 21 sudionik sa završenim studijem za sada nije našao nikakav posao u struci.

Tablica 2. Brzina prvog zapošljavanja u struci (samo ispitanici koji su radili u struci)

Završen studij	Broj osoba koje su radile u struci	Ukupan broj ispitanika	Prosječno vrijeme od završetka studija do prvog posla u struci (mjeseci)
Nakon 1990. po "predbolonjskom" studijskom programu	34	35	6,85
Po bolonjskom studijskom programu	49	69	6,16
Ukupno	83	104	6,45

Stalni posao u struci pronašlo je 45 ispitanika, a prosječno vrijeme od završetka studija do početka rada na stalnom radnom mjestu za njih je iznosilo oko godinu i pol (tablica 3.).

Tablica 3. Brzina nalaženja stalnog posla u struci

Završen studij	Broj osoba koje su radile u struci	Ukupan broj ispitanika	Prosječno vrijeme od završetka studija do stalnog posla u struci (mjeseci)
Nakon 1990. po "predbolonjskom" studijskom programu	23	35	20,43
Po bolonjskom studijskom programu	22	69	16,45
Ukupno	45	104	18,49

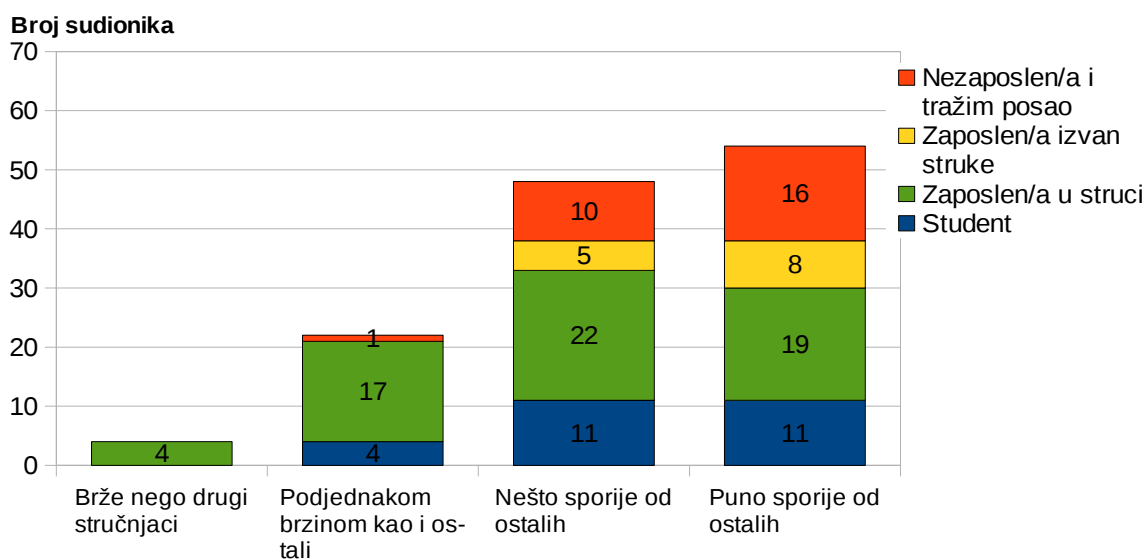
3 Županije odabrane slobodnom procjenom kao prostor iz kojeg bi sudionici (nezaposleni, zaposleni izvan struke) vjerojatno mogli doći na dodatne aktivnosti / edukacije u Zagreb.

Ukupno je pet sudionika navelo da im je za traženje posla trebalo 0 mjeseci. Svi oni naveli su da imaju radnog iskustva u struci (odnosno nije riječ o pogrešnom unosu) pa se može zaključiti da su samo oni uspjeli pronaći posao odmah po završetku fakulteta. Kod 15 ispitanika broj mjeseci potreban od završetka studija do nalaženja prvog posla i broj mjeseci do nalaženja stalnog posla u struci je jednak pa se može zaključiti da su oni odmah našli stalan posao. Najdulje vrijeme do prvog posla u struci bilo je oko 4 i pol godine, a najdulje vrijeme do stalnog posla nešto duže od 7 godina.

Prema navedenim podacima može se zaključiti sljedeće:

- **Prosječno vrijeme ispitanih geografa za nalaženje prvog posla u struci je nešto duže od 6 mjeseci, dok im je za stalno zaposlenje u struci trebalo prosječno oko godinu i pol od završetka studija.** (Prosječne vrijednosti ne ulaze u kategoriju zabrinjavajućih jer se dugotrajnom nezaposlenošću smatra ona koja traje duže od godinu dana.)
- Tek oko 5% ispitanih pronašlo je posao odmah po završetku studija, što upućuje na **pojavu "prekida" između studiranja i svijeta rada** koji očito ne zahvaća samo "lošije" studente.
- Za 14% ispitanika sa završenim studijem prvi posao u struci značio je i ugovor na neodređeno odnosno stalan posao.
- Nešto više od 20% ispitanika koji su završili studij, uglavnom onih koji su ga završili prema novim programima, još nikad nije radilo u struci.
- Oko 43% ispitanika koji su završili studij uspjelo je pronaći posao na neodređeno vrijeme u struci, dok ga preostalih 57% (još) nije našlo. Među onima koji još nemaju stalan posao dio je onih koji još uopće nisu radili ili imaju manje od jedne godine staža, a oko polovice čine oni s 1 do 5 godina iskustva u struci. (U skupinama s više od 5 godina staža, postoji samo jedan ispitanik koji nema stalan posao.)

Uz informacije o vlastitom iskustvu o brzini zapošljavanja, provjerena je i općenita percepcija o istoj temi. Od ispitanika je zatraženo mišljenje zapošljavaju li se geografi u Hrvatskoj brže od ostalih stručnjaka, podjednako brzo, nešto sporije ili puno sporije. Na pitanje je odgovorilo 129 ispitanika pri čemu se čak 54 odlučilo za opciju da se geografi zapošljavaju puno sporije, dok je 49 njih odabralo odgovor nešto sporije (slika 5.). Ukupno **gotovo 80% ispitanih smatra da je zapošljavanje geografa sporije u odnosu na stručnjake iste razine** čime je iskazana veća razina pesimizma nego bi se to očekivalo s obzirom na ranije predstavljene brojčane vrijednosti. Procjenu da se geografi zapošljavaju brže od ostalih dala samo četiri ispitanika (svi oni su zaposleni u struci).

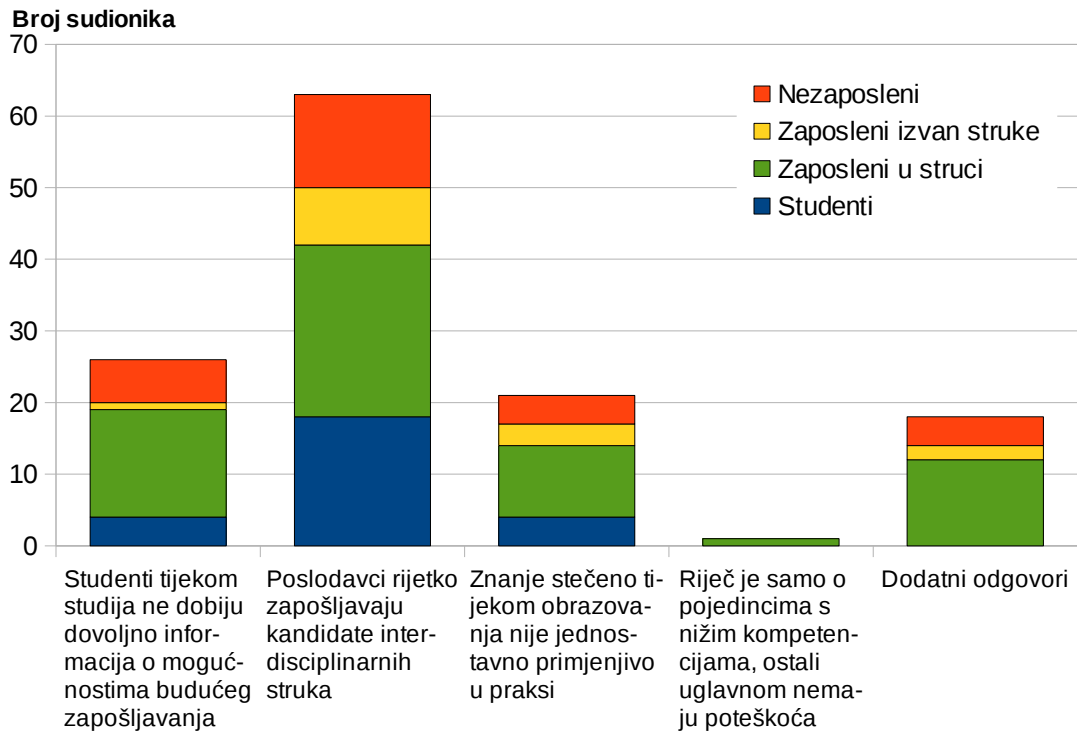

Slika 5. Procjena brzine zapošljavanja geografa u odnosu na druge stručnjake

Ispitanici su također trebali odabrati glavni uzrok sporijeg zapošljavanja pojedinih geografa (tablica 4. i slika 6.). **Gotovo 50% ispitanika kao razlog težeg zapošljavanja pojedinih geografa odabralo je da poslodavci rijetko zapošljavaju kandidate interdisciplinarnih struka.** Ovaj je odgovor osobito čest kod studentske populacije (gotovo 70%), a najmanje je zastupljen kod onih koji rade u struci (38,7%). Zaposleni u struci su kao drugi najvažniji razlog birali *nedovoljno informacija o mogućnostima zapošljavanja tijekom studija* (24,2% zaposlenih), dok je kod zaposlenih izvan struke češće odabran razlog *neprimjenjivost znanja stečenog tijekom studiranja* (21,4% zaposlenih izvan struke).

Tablica 4. Pretpostavljeni razlozi sporijeg zapošljavanja (pojedinih) geografa

Odgovori na pitanje Što mislite da je glavni razlog zbog kojeg pojedini geografi teže nalaze posao?	Studenti	Zaposleni u struci	Zaposleni izvan struke	Nezaposleni	Ukupno
Studenti tijekom studija ne dobiju dovoljno informacija o mogućnostima budućeg zapošljavanja	4	15	1	6	26 (20,2%)
Poslodavci rijetko zapošljavaju kandidate interdisciplinarnih struka	18	24	8	13	63 (48,8%)
Znanje stečeno tijekom obrazovanja nije jednostavno primjenjivo u praksi	4	10	3	4	21 (16,3%)
Riječ je samo o pojedincima s nižim kompetencijama, ostali uglavnom nemaju poteškoća	0	1	0	0	1 (0,8%)
Dodatni odgovori	0	12	2	4	18 (13,9%)
Ukupno	26	62	14	27	129

Slika 6. Pretpostavljeni razlozi sporijeg zapošljavanja geografa

Među dodatnim odgovorima koje su upisali sami ispitanici gotovo polovicu čine oni koji se odnose na **neprepoznatljivost geografije među poslodavcima** (*poslodavci nisu upoznati sa studijem odnosno širinom geografije, geografija nije dovoljno priznata kao znanost, pretpostavlja se da geografi rade samo u školama...*), drugi najčešći dodani odgovor je **neusklađenost broja studenata s potrebama na tržištu rada**, a osim toga navođeni su i odgovori koji se odnose na zapošljavanje preko veze, pogrešna očekivanja od prvog posla, nespremnost na preseljenje i nedovoljno obavezne prakse tijekom studija.

Na ovom mjestu mogu se spomenuti i odgovori dva negeografska sudionika ankete. Jedan od njih naveo je da se geografi zapošljavaju podjednakom brzinom, a drugi da je brzina nešto sporija. Što se uzroka tiče, jedan je odabrao odgovor koji se odnosi na teže zapošljavanje kandidata iz interdisciplinarnog područja znanosti, a drugi da geografa ima previše u odnosu na potrebe na tržištu rada.

Potreba za dodatnim znanjima na radnom mjestu

U suvremenom svijetu rada stjecanje novih znanja na radnom mjestu postalo je uobičajena praksa i nedostatak određenih znanja potrebnih za obavljanje zadataka ne mora nužno predstavljati uzrok za zabrinutost. Ipak, informacije o tome koja znanja nedostaju stručnjacima iz nekog područja, mogu biti korisne studentima, onima koji traže (prvi) posao u struci kao i onima koji oblikuju programe ili dodatne aktivnosti. Zbog toga je ispitanicima postavljeno pitanje o znanjima koja su im nedostajala na radnom mjestu, a voljeli bi da su ih stekli (formalno ili neformalno) tijekom studiranja.

Među ispitanima, njih 12 je potvrdilo da su im znanja stečena na studiju bila dovoljna odnosno da su se mogla vrlo lako nadograditi. Svi ostali odabrali su barem jednu od ponuđenih kategorija (tablica 5.). Uvjerljivo prvo mjesto zauzeo je **nedostatak znanja o informacijskim tehnologijama** (46 od ukupno 104 sudionika). Ovo je ujedno vodeći odgovor u gotovo svim kategorijama ispitanika (oni koji su završili studij prije i poslije usklađivanja s načelima bolonjskog procesa, oni koji su radili u privatnom sektoru, kao i oni koji nemaju nikakva iskustva s njim). Kod ispitanika s manje od jedne godine staža, ovaj je odgovor odabralo njih 10 od ukupno 14 (71,4%). Nakon toga slijedi **nedostatak znanja o pravnom okviru te o fondovima i programima Europske unije**. Očekivano, nedostatak znanja o pravnom okviru jače je izražen kod onih koji rade u javnom sektoru (istaknulo ga je 19 od 48 ispitanika koji su radili samo u javnom/državnom sektoru), dok su potrebu za znanjima o EU fondovima iskazali jedni i drugi, ali u relativnom omjeru nešto češće oni koji su radili u privatnom sektoru (7 od njih 17 koji trenutno rade u privatnom sektoru odnosno 41,2%).

Nedovoljno poznavanje stranih jezika javlja se u značajnijoj mjeri kod studenata koji su završili "bolonjski" studijski program odnosno u skupinama koje imaju manje od godinu dana staža (35,7%) ili od jedne do pet godina staža u struci (31,6%). Među ostalim odgovorima na ovo pitanje spomenut je *nedostatak znanja o terenskim istraživanjima i kvantitativnim metodama, ona iz područja metodike nastave, ekonomski i računovodstveni aspekt, znanja o rješavanju problema*.

U tablici 5. odgovori su poredani prema ukupnom rangu, uz izdvajanje nekih specifičnih skupina.

Tablica 5. Koja su vam znanja nedostajala (samo sudionici s radnim iskustvom u struci)

<i>Odgovori na pitanje Ako imate radnog iskustva u struci, jesu li vam na radnom mjestu nedostajala neka znanja za koja biste voljeli da ste ih stekli tijekom studija (formalno ili kroz dodatne aktivnosti)?</i>	Broj sudionika koji je odabrao odgovor	Sudionici s iskustvom u privatnom sektoru	Sudionici koji su radili samo u javnom sektoru	Završili stariji studijski program	Završili bolonjski studijski program
Nedostajala su mi znanja vezana uz informacijske tehnologije	46 (44,2%)	15	21	14	32
Nedostajalo mi je bolje poznavanje pravnog okvira	33 (31,7%)	9	19	9	24
Nedostajala su mi znanja o fondovima i programima Europske unije	31 (29,8%)	11	12	8	23
Nedostajalo mi je bolje poznavanje stranih jezika	28 (26,9%)	11	9	4	24
Nedostajala su mi znanja o strateškom planiranju	26 (25,0%)	7	16	11	15
Nedostajalo mi je znanje o poslovanju odnosno poduzetništvu	21 (20,2%)	8	8	5	16
Nedostajale su mi bolje komunikacijske ili upravljačke vještine	18 (17,3%)	6	7	9	9
Ne, znanja stečena kroz studij bila su mi sasvim dovoljna odnosno mogla su se lako nadograditi	12 (11,5%)	2	8	7	5
Nešto drugo	6	5	-	1	5
Ukupno sudionika	104	32	48	35	69

Kao što je navedeno na početku, potreba za dodatnim usavršavanjem na radnom mjestu ne mora sama po sebi zvučati kao problem, ali ako značajan udio zaposlenika neke struke pokazuje da im nedostaju određena znanja to može biti signal za dopunu studijskog programa ili organizaciju drugih oblika učenja za zainteresirane studente pa i nezaposlene stručnjake.

Zapošljavanje u državnom i javnom sektoru

Kao što je vidljivo iz strukture ispitanika, njih gotovo 50% nema nikakva iskustva s privatnim poslodavcima odnosno radno iskustvo vezano im je isključivo za državne i javne institucije, a dodatnih 20% s privatnim je poslodavcima surađivalo samo honorarno (slika 4.). Iz toga je lako zaključiti da su državni i javni sektor fokus mnogih geografa prilikom traženja zaposlenja.

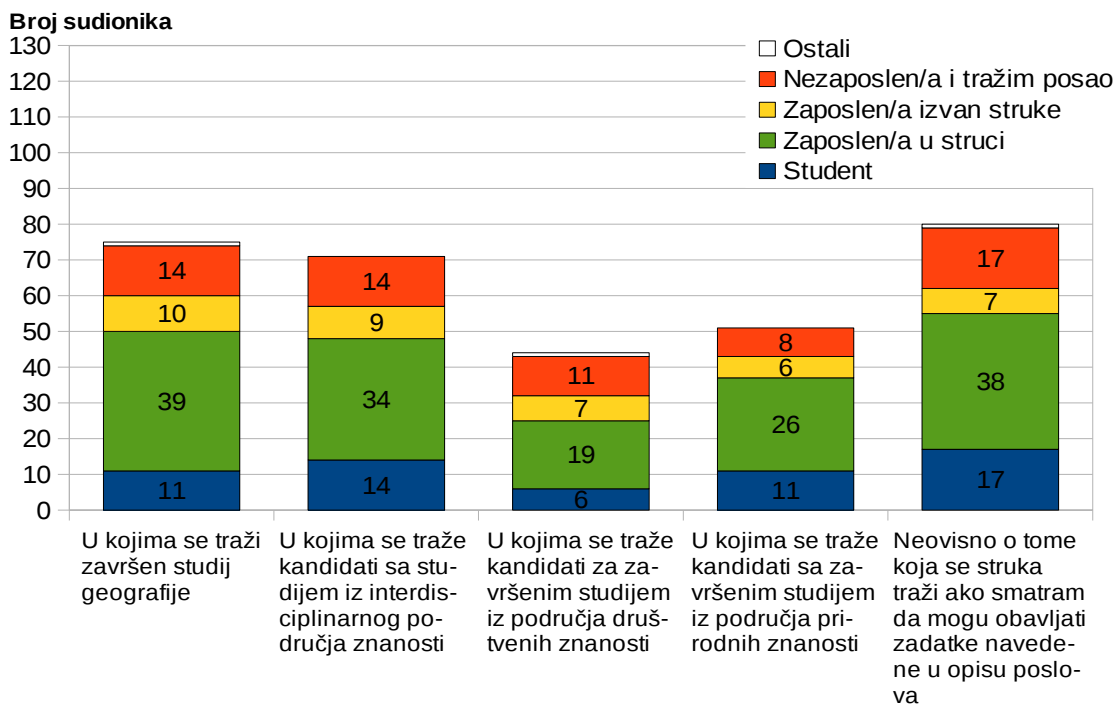
Javnopravna tijela zapošljavanje obavljaju putem javnih natječaja ili oglasa i dužna su se pridržavati relativno strogog okvira pri odabiru kandidata (u odnosu na privatne poslodavce koji u nekim situacijama mogu odstupiti od uvjeta navedenih u oglasu ako procijene da im kandidat odgovara). Dok je kod zapošljavanja u školama prilično jasno na koja se radna mjesta geografi mogu prijaviti, u drugim tijelima ne mora nužno biti tako.

U slučaju da županija ili općina traži kandidata za rad na planiranju razvoja i u natječaju kao uvjet struke navede ekonomist s jednom godinom radnog staža u struci, na testiranje mora pozvati ekonomista koji ima godinu dana staža u struci iako je zadnjih 15 godina radio druge poslove, a ne smije pozvati nekog drugog stručnjaka (uključujući i geografa) koji zadnjih 15 godina radi upravo poslove navedene u opisu radnog mjesta. Kako bi se izbjegli takvi problemi odnosno kako bi se omogućio pristup natječajima širem krugu kandidata (za poslove na kojima je to moguće), u pravilnike o unutarnjem ustrojstvu često se kao uvjet struke unose šire kategorije: društveno područje znanosti, područje društvenih i tehničkih znanosti i sl.

Do uvođenja interdisciplinarnog područja znanosti u pravilniku⁴ kojim se definiraju znanstvena područja i polja, geografija nije bila formalno definirana kao jedinstveno znanstveno polje već je djelomično pripadala području prirodnih, a djelomično društvenih znanosti. Takav je položaj u praksi značio da se geografi mogu prijavljivati na natječaje u kojima se traže kandidati za jedno ili drugo područje znanosti. U trenutno važećem Pravilniku, u članku 7. kojim se opisuje interdisciplinarno područje znanosti navedeno je obrazloženje: "ovo područje moguće je utvrditi samo načelno, kao znanstveno područje različitih znanstvenih područja i polja" čime je zapravo otvoren prostor javnim tijelima da pri određivanju zadovoljavaju li kandidati stručne uvjete i dalje postupaju kao i ranije. Konačan rezultat u praksi je ipak vrlo neujednačeno postupanje pa i svojevrsna zbunjenost geografa za koje natječaje ispunjavaju uvjete.

Jedno od pitanja unutar upitnika bilo je na koje natječaje odnosno oglase bi se pojedinci uopće prijavili kad bi se odlučili javljati na natječaje/oglose u državnim/javnim institucijama. Tri sudionika odabrala su opciju – nikad se ne bih javljao na natječaje u državnim/javnim institucijama, a ostalih 127 odabralo je jednu ili više opcija.

⁴ Trenutno je na snazi Pravilnik o znanstvenim i umjetničkim područjima, poljima i granama (NN 118/09, 82/12, 32/13 i 34/16)

Slika 7. Natječaji na koje bi se prijavili ispitanici u javnim institucijama

Zanimljivo je da se **čak 80 sudionika (61,5%) odlučilo za opciju da bi se javili na natječaj neovisno o tome koja se struka traži ako smatraju da mogu obavljati zadatke navedene u opisu radnog mjesta** (slika 7.). Iako ne bi smjeli dobiti posao jer ne ispunjavaju formalni uvjet, moguće je da u tom postupku vide mogućnost predstavljanja poslodavcu radi angažiranja na nekom drugom radnom mjestu ili se ipak nadaju da bi javna tijela u pojedinim slučajevima mogla riskirati i zaposliti ih unatoč kršenju propisa. Bez ovih 80 sudionika, preostaje još 47 sudionika od kojih bi se 34 prijavilo na natječaj na kojem se traži završen studij geografije, 32 ako se traže interdisciplinarne struke, 17 ako se traže društvene znanosti te 23 ako se traže prirodne.

Ukupno 16 ispitanika, od čega 8 zaposlenih u struci, odabralo je svih pet ponuđenih opcija, a 7 ih je istodobno odabralo četiri opcije – geografija, interdisciplinarne, društvene i prirodne znanosti. Tek 8 ispitanika, od čega 7 već radi u struci prijavilo bi se isključivo na natječaj kojim se traži završen studij geografije.

Od 127 ispitanika koji bi se javljali na natječaje, samo 18 (14,2%) bi se ograničilo na geografiju i/ili interdisciplinarne znanosti, a svi ostali javljali bi se i na druge natječaje. Vezano za odnos prirodnih i društvenih znanosti, 30 ispitanika bi se prijavilo i na natječaje u kojima se traže kandidati iz prirodnog i na one koji traže kandidate iz društvenog područja. Ipak, dio geografa se na neki način profilirao pa bi njih 14 poslalo prijavu na natječaj iz društvenog, ali ne i prirodnog područja, dok bi se 21 odlučio za prirodno, ali se ne bi prijavio na natječaj iz područja društvenih znanosti. Većinu onih koji jasno naginju prirodnom ili društvenom području čine sudionici koji su trenutno zaposleni u struci.

Prema podacima koje su dali ispitanici, u razdoblju od 5 prethodnih godina, 13 od ukupno 20 ministarstava barem je jednom odbilo kandidata sa završenim studijem geografije ako se na natječaju tražio kandidat sa završenim studijskim programom iz područja prirodnih ili iz područja

društvenih znanosti. Za detaljnu analizu trebalo bi u obzir uzeti i broj samih radnih mjesta za koje je pojedino tijelo raspisalo natječaje u navedenom razdoblju, kao i broj geografa koji se na njih prijavljivao. U slučaju jedne ili dvije "odbijenice" nije nužno zaključiti da je riječ o praksi pojedinog tijela, ali kod nekoliko ministarstava broj odbijenih prijava dovoljno je velik da se može donijeti takav zaključak. **Najveći broj odbijenih prijava sudionika ankete zabilježen je upravo u ministarstvima u kojima se do određene mjere može pretpostaviti da bi geografi podjednako kvalitetno obavljali poslove kao drugi kandidati koji su ocjenjeni kao prihvatljivi**⁵ (na vrhu tablice su Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije i Ministarstvo zaštite okoliša i prirode) (tablica 6.). Osobito je zanimljivo da su u nekim slučajevima ministarstva koja su odbijala prijave istodobno, prema informacijama koje su dali sudionici ankete, prijave i prihvaćala. Detaljniju analizu ove teme teško je napraviti bez informacija iz samih ministarstava pa se ne može utvrditi je li riječ o pogreškama, promjeni prakse, prihvaćanju prijava samo u slučaju natječaja za prirodne ili samo za društvene znanosti i sl.

Tablica 6. Broj odbijanja i prihvaćanja prijava od strane ministarstava⁶ u razdoblju od 5 godina

<i>Ministarstva koja su odbila prijavu na radna mjesta za koje se tražio završen studij iz područja prirodnih ili iz područja društvenih znanosti</i>	<i>Broj evidentiranih odbijanja</i>	<i>Broj evidentiranih prihvaćanja prijava</i>
Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije	10	-
Ministarstvo zaštite okoliša i prirode	10	3
Ministarstvo poljoprivrede	5	1
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta	5	1
Ministarstvo vanjskih i europskih poslova	4	-
Ministarstvo unutarnjih poslova	4	1
Ministarstvo gospodarstva	3	-
Ministarstvo turizma	3	4
Ministarstvo graditeljstva i prostornoga uređenja	3	1
Ministarstvo kulture	3	-
<i>Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture</i>	2	1
<i>Ministarstvo obrane</i>	1	-
<i>Ministarstvo uprave</i>	1	-

Ukupno je ovim ispitivanjem evidentirano 54 odbijanja u ministarstvima, od čega su ih 18 dobili oni koji su danas nezaposleni, 11 oni koji trenutno rade izvan struke, a 25 u struci (podatak ne mora odgovarati njihovom statusu u trenutku predaje prijave).

Niti jedna odbijena prijava nije zabilježena u sljedećim ministarstvima: Ministarstvo financija, Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo poduzetništva i obrta, Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava, Ministarstvo branitelja, Ministarstvo socijalne politike i mladih te Ministarstvo zdravlja. Ipak, ova ministarstva niti jedan sudionik nije naveo niti u rubrici onih koja su prihvatila prijavu pa nije riječ o pouzdanom podatku, a postoji i mogućnost da takvi kandidati i nisu sudjelovali u anketi.

⁵ Precizniji zaključak nemoguće je donijeti bez poznavanja opisa poslova za pojedino radno mjesto.

⁶ Popis ministarstava važeći u razdoblju od oko 5 godina, izmijenjen novim zakonom od 15. listopada 2016. godine ([NN 93/16](#)). Većina tijela dobila je novim zakonom izravne slijednike koji bi mogli nastaviti sličnu praksu.

Zbog relativno dugog popisa, druga su tijela izdvojena u zasebno pitanje koje je obuhvatilo središnja tijela državne uprave, neke od agencija, jedinice regionalne i lokalne samouprave i sl. (tablica 7.). I u ovom slučaju česte su odbijenice od strane tijela u kojima bi geografi vjerojatno mogli obavljati zadatke na radnom mjestu (na primjer Agencija za regionalni razvoj RH, Državni zavod za statistiku itd.).

Pojednostavljena ilustracija ovakvog postupanja bila bi: Ako bi istodobno natječaje raspisali Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova EU (npr. u jedinici za međunarodnu teritorijalnu suradnju ili jedinici za programe urbanog razvoje i druge teritorijalne programe), Ministarstvo zaštite okoliša i prirode (npr. u jedinici za održivi razvoj ili jedinici za procjenu utjecaja na okoliš) i Državni zavod za statistiku (npr. u jedinici za provedbu statističkih istraživanja u županijama)⁷ i kad bi svi oni kao uvjet naveli: "završen studij iz područja društvenih znanosti", a na sve natječaje bi se javili jedan muzeolog, jedan logoped, jedan kineziolog i jedan geograf – jedini koji ne bi bio pozvan niti na jedno testiranje jer ne zadovoljava uvjete je upravo geograf.

Tablica 7. Broj odbijanja i prihvaćanja prijava od strane drugih tijela u razdoblju od 5 godina

Tijela koja su odbila prijavu geografa na radna mjesta za koje se tražio završen studij iz područja prirodnih ili iz područja društvenih znanosti	Broj evidentiranih odbijanja	Broj evidentiranih prihvaćanja prijava
Državni zavod za statistiku	7	1
Agencija za regionalni razvoj Republike Hrvatske	5	1
Neka od županija	5	4 ⁸
Državna geodetska uprava	4	-
Državni hidrometeorološki zavod	4	1
Državna uprava za zaštitu i spašavanje	4	-
Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju	4	2
Grad ili općina	4	
Hrvatski zavod za zapošljavanje	3	2
Uredi državne uprave u županijama	3	-
Neka od županijskih razvojnih agencija	3	-
Državni zavod za mjeriteljstvo	2	-
Središnja agencija za financiranje i ugovaranje programa i projekata Europske	2	6
Neka od znanstveno-istraživačkih ili visokoškolskih institucija (instituti, sveučilišta, fakulteti...)	2	-
Neki od državnih ureda (Državni ured za središnju javnu nabavu, Državni ured za upravljanje državnom imovinom, Državni ured za Hrvate izvan RH, Državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje)	1	-
Državni zavod za radiološku i nuklearnu sigurnost	1	-
Hrvatski sabor	1	-
Agencija za odgoj i obrazovanje	1	-
Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih	1	2

7 Nazivi ustrojstvenih jedinica nisu izravno preuzeti, a raspisivanje natječaja te uvjet struke navedeni su kao pretpostavka, a ne temeljem stvarno raspisanih natječaja

8 Izravno navedene županije ili upravni odjeli županija: Zadarska, Istarska, Vukovarsko-srijemska, Krapinsko-zagorska

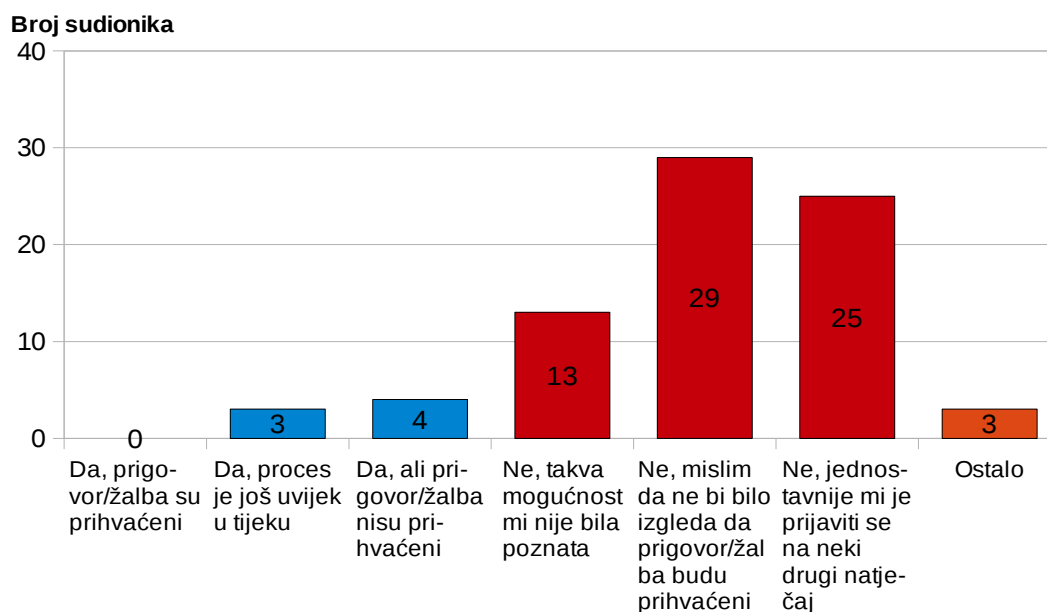
Niti jedan sudionik ankete nije primio odbijenicu od sljedećih tijela: Državni zavod za intelektualno vlasništvo, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje i Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, a sudionici su potvrdili da su pozvani na testiranje od strane Ureda Vlade Republike Hrvatske (1 sudionik) i agencije HAMAG-BICRO (Hrvatska agencija za malo gospodarstvo i investicije) (2 sudionika). Kao druga tijela koja su ih pozvala na testiranja, ispitanici su dodatno naveli Agenciju za zaštitu prirode i okoliša, Hrvatsku turističku zajednicu (2 sudionika), turističke zajednice i agencije, obrtničku komoru, Zračnu luku Rijeka te Javnu ustanovu "Maksimir" (2 sudionika).

U kategoriji ostalih tijela evidentirano je ukupno 57 odbijanja, što zajedno s prethodno navedenim podacima za ministarstva daje ukupno **111 odbijanja geografa za radna mjesta na kojima se tražio studij iz područja prirodnih ili društvenih znanosti**⁹. Ukupno su odbijanja zabilježena kod 40 različitih sudionika (od njih 104 koji su završili fakultet) što znači da su **zahvatila nešto manje od 40% diplomiranih ispitanika**. Korisna informacija je da ih gotovo polovica (19 od 40) u trenutku anketiranja ipak radi u struci što znači da su neovisno o ovakvom postupanju pronašli radno mjesto ili su se na natječaje javljali sa željom da ga promijene. Među sudionicima koji su nezaposleni ili rade izvan struke, ima ih pet koji su dobili pet ili više ovakvih "odbijenica", uključujući i po jednu osobu s 11 i jednu s 12 "interdisciplinarnih odbijenica". Jedan je sudionik dao napomenu da se prijave često odbijaju i bez ikakvih obrazloženja.

Od sudionika se tražilo i da odgovore na pitanje jesu li pokušali nešto poduzeti vezano za odbijanje njihovih prijava odnosno jesu li uputili prigovor ili žalbu tijelu koje ih je odbilo (slika 8.). Većina sudionika, nije izjavljivala prigovore po primitku dopisa kojim su odbijeni. Ukupno se na prigovor odlučilo njih 7 (uz jedan dodatni usmeni prigovor spomenut pod ostalim odgovorima). **Većina sudionika koji su odgovarali na ovo pitanje (54 od 77) izjavilo je da nisu smatrali da bi prigovor/žalba bili prihvaćeni odnosno da im je jednostavnije prijaviti se na drugi natječaj**. Dodatnih 13 ih nije znalo za takvu mogućnost. (Informacija o pravu na prigovor nije široko poznata, a većina tijela u dopise uključuje tekst prema kojem žalba nije dopuštena jer slanje obavijesti nije upravni postupak umjesto da potencijalne kandidate uputi na postupanje na koje imaju pravo: članak 156. Zakona o općem upravnom postupku omogućuje upućivanje prigovora na bilo koje postupanje javnopravnih tijela što uključuje i utvrđivanje zadovoljavaju li potencijalni kandidati formalne uvjete natječaja.¹⁰)

9 Broj naveden uz pretpostavku da se isti kandidat nije javljao istom tijelu više puta. Ukupan broj primljenih dopisa (na primjer u slučaju prijave na veći broj radnih mjesta u istom tijelu) može biti i veći.

10 Autorica ankete trenutno je zainteresirana strana u upravnom sporu pred Upravnim sudom u Zagrebu koji je pokrenulo jedno od ministarstava nakon što je Odbor za državnu službu poništio rješenje Ministarstva kojim je odbijena kao kandidat na javnom natječaju. Odbor za državnu službu u svojem je rješenju potvrdio potrebu za "podrobnim razmatranjem navoda žaliteljice glede svrstavanja geografije, temeljem Pravilnika o znanstvenim i umjetničkim područjima, poljima i granama, u interdisciplinarna područja znanosti s utvrđenim pripadajućim granama unutar polja geografije" kao i da je "uz navođenje materijalno pravnih propisa potrebno obrazložiti i kako su oni protumačeni prilikom primjene, u konkretnom slučaju, u odnosu na geografiju kao sintetičnu znanost, koja je po svojoj naravi interdisciplinarna i multidisciplinarna znanost".

Slika 8. Izjava prigovora ili žalbe na postupanje zbog odbijanja prijave

Zapošljavanje u privatnom sektoru

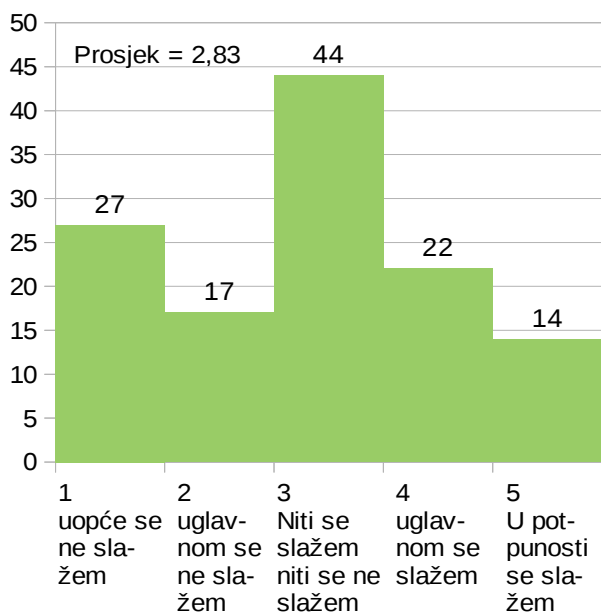
Iz prethodnih podataka vidljivo je da samo 17 ispitanika zaposlenih u struci trenutno radi u privatnom sektoru (27,4%), dok preostalih 45 zaposlenih u struci rade u državnim ili javnim tijelima. Ipak, **oko 50% onih koji su završili studij ostvarilo je tijekom radnog staža neki oblik suradnje s privatnim sektorom**, a među "bolonjskim" generacijama udio onih koji su radili ili rade u privatnom sektoru raste. Imajući u vidu da je broj upisanih studenata na novim studijskim programima veći nego ranije, a broj radnih mjesta u državnim i javnim službama ograničen, logično je da će se geografi u budućnosti morati više okretati prema radnim mjestima u privatnom sektoru. Zato je zanimljivo istražiti kakav je stav geografa o mogućnostima zapošljavanja kod privatnih poslodavaca.

U ovom se slučaju stav provjeravao putem šest tvrdnji kojima s kojima su sudionici iskazivali slaganje/neslaganje odabirom broja od 1 do 5 kojem je pridodan vrijednosni sud (1 – uopće se ne slažem, 2 – uglavnom se ne slažem, 3 – niti se slažem niti se ne slažem, 4 – uglavnom se slažem, 5 – u potpunosti se slažem).¹¹

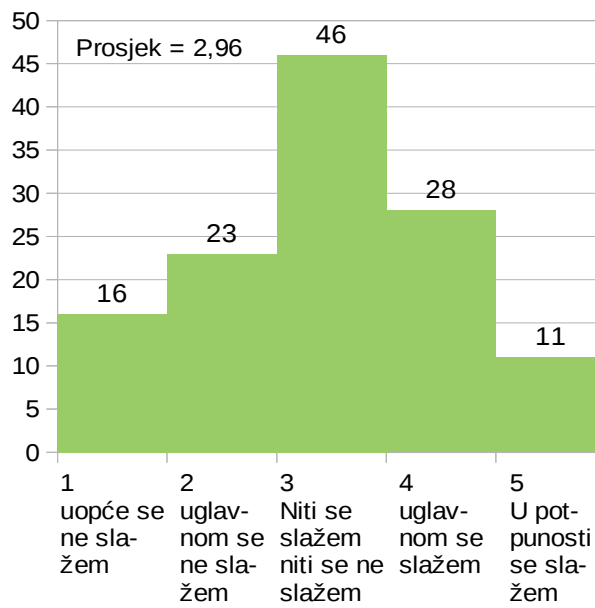
Na slikama od 9 do 12 prikazane su četiri pozitivne tvrdnje koje su ponuđene sudionicima. **Općenito se može reći da sudionici iskazali blago neslaganje s tvrdnjama: Privatni poslodavci lakše i brže zapošljavaju geografe jer se ne moraju pridržavati strogih pravila (2,83); Privatni poslodavci prepoznaju geografe kao kvalitetne i korisne stručnjake (2,96) te Znanja stečena tijekom studija geografije pokazuju se izrazito korisnima i primjenjivima prilikom rada za privatne poslodavce (2,95). Najpozitivniji stav pokazali su prema mogućnosti da će privatni poslodavci u budućnosti sve više zapošljavati kandidate sa završenim studijem geografije (3,73) za koju je**

11 Relativno čest odabir srednjeg "neutralnog" odgovora upućuje da bi pri sljedećem sličnom ispitivanju bilo dobro potpuno ga izostaviti odnosno zamijeniti sa 2 druga

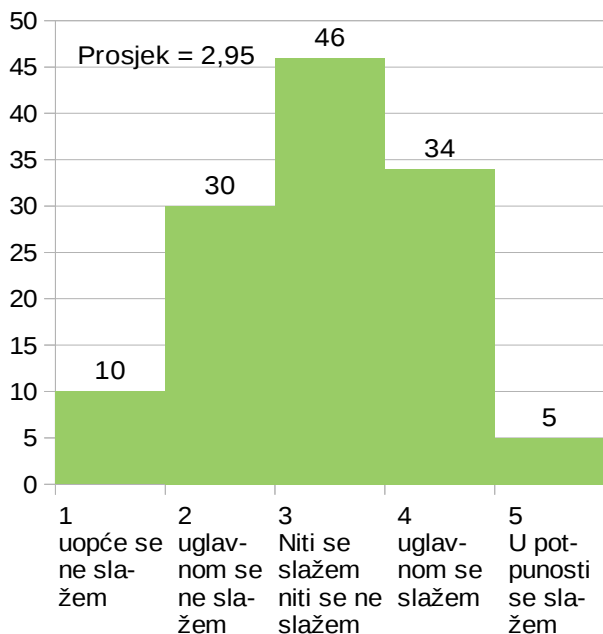
čak 81 ispitanik (od 125 koji su odgovorili na ovo pitanje) odabrao opcije *uglavnom se slažem* ili *u potpunosti se slažem*.

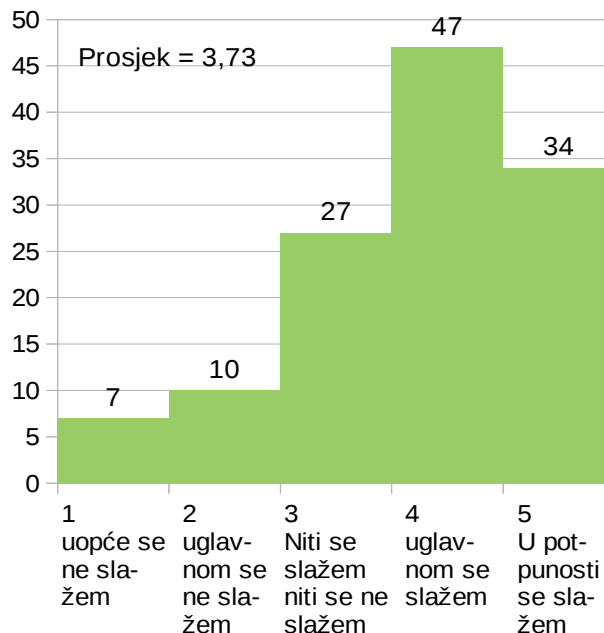
Slika 9. Privatni poslodavci lakše i brže zapošljavaju geografe jer se ne moraju pridržavati strogih pravila

Slika 10. Privatni poslodavci prepoznaju geografe kao kvalitetne i korisne stručnjake

Slika 11. Znanja stečena tijekom studija geografije pokazuju se izrazito korisnima i primjenjivima prilikom rada za privatne poslodavce

Slika 12. Očekujem da će u budućnosti privatni poslodavci sve više zapošljavati kandidate sa završenim studijem geografije

Zanimljivo je razmotriti utječu li trenutni status i radna iskustva na stav geografa prema mogućnostima u privatnom sektoru (tablica 8.).

Tablica 8. Prosječna ocjena slaganja s pojedinim tvrdnjama ovisno o skupinama sudionika

Tvrdnja	Prosjek (svi)	Studenti	Zaposleni u struci	Zaposleni izvan struke	Nezaposleni	Radili samo u državnim/javim tijelima	Honorarno surađivali s privatnicima	Radili kod privatnika u prošlosti	Trenutno rade kod privatnog poslodavca
Privatni poslodavci lakše i brže zapošljavaju geografe jer se ne moraju pridržavati strogih pravila.	2,83	3,22	2,83	2,71	2,54	2,56	2,50	2,63	3,94
Privatni poslodavci prepoznaju geografe kao kvalitetne i korisne stručnjake.	2,96	3,13	3,07	2,57	2,76	2,67	2,60	2,94	3,88
Znanja stečena tijekom studija geografije pokazuju se izrazito korisnima i primjenjivima prilikom rada za privatne poslodavce.	2,95	3,04	3,05	2,29	3,04	2,83	2,90	2,87	3,35
Očekujem da će u budućnosti privatni poslodavci sve više zapošljavati kandidate sa završenim studijem geografije.	3,73	3,71	3,84	3,15	3,81	3,71	3,52	3,63	4,35

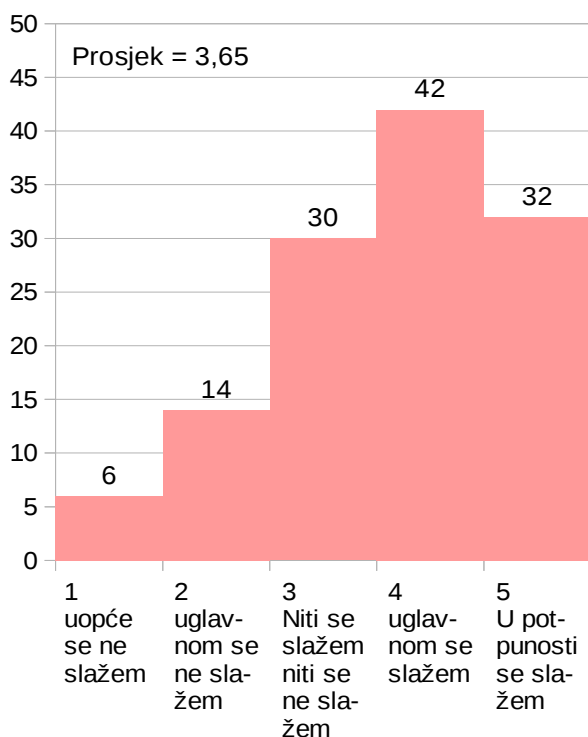
Najveći optimizam u gotovo svim navedenim tvrdnjama pokazali su studenti i zaposleni u struci, a posebno su pozitivni oni koji trenutno rade kod privatnih poslodavaca. Zanimljivo je da su i nezaposleni pokazali pozitivan stav kad je riječ o tvrdnjama vezanim za primjenjivost znanja i veće mogućnosti zapošljavanja kod privatnika u budućnosti. Najpesimističniji stav pokazali su zaposleni izvan struke te oni koji nisu nikada radili kod privatnih poslodavaca.

Uz četiri pozitivne, sudionicima su ponuđene i dvije negativne odnosno pesimistične izjave: *Mogućnosti zapošljavanja geografa kod privatnih poslodavaca u Hrvatskoj vrlo su ograničene te Geografi nemaju dovoljno specifičnih znanja pa kod privatnih poslodavaca u praksi najčešće obavljaju jednostavnije manje plaćene poslove koje drugi stručnjaci ne žele*. Sudionici su u prosjeku pokazali blago slaganje s navedenim tvrdnjama s prosjekom od 3,65 za prvu tvrdnju vezano za ograničene mogućnosti zapošljavanja te nešto manjim prosjekom 3,29 za drugu tvrdnju prema kojoj geografi kod privatnika rade jednostavnije manje plaćene poslove (slike 13. i 14.).

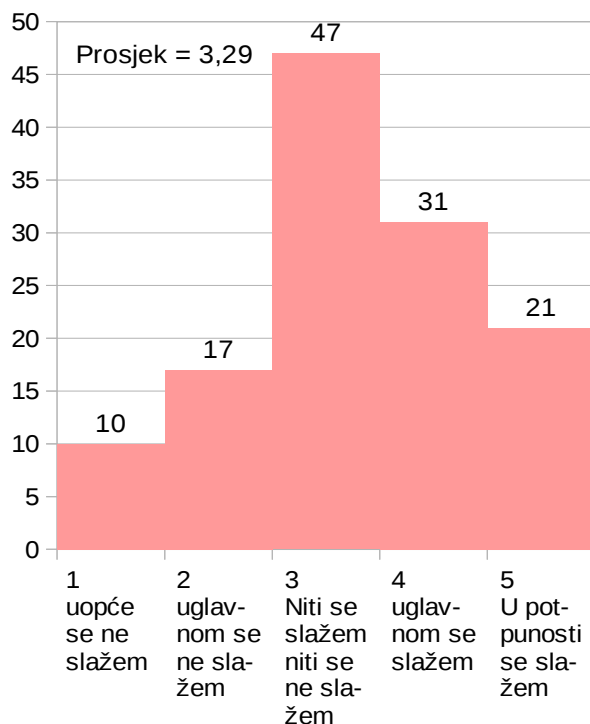
I za ove tvrdnje provjerena su odstupanja mišljenja sudionika ovisno o statusu i prethodnim radnim iskustvima (tablica 9.). **Zanimljivo je da su priličnu razinu pesimizma (visoke prosječne ocjene) ovdje dali oni koji imaju prethodno radno iskustvo kod privatnika** – može se pretpostaviti da je nezadovoljstvo bilo razlog prekida suradnje. Najviše optimizma odnosno neslaganje s negativnim tvrdnjama i ovdje pokazuju oni koji sada rade kod privatnih poslodavaca.

Može se primijetiti da su oni koji nisu nikad radili kod privatnih poslodavaca pokazali određeno slaganje s tvrdnjom o ograničenim mogućnostima zapošljavanja kod privatnika, a to može značiti da bi i oni bili spremni raditi u privatnom sektoru kad bi mogućnosti bile veće. **Donekle zabrinjavajućim može se smatrati slaganje studenata s tvrdnjom da geografi nemaju dovoljno**

specifičnih znanja za rad kod privatnika, ali istodobno ova je skupina u poziciji da svoja znanja dodatno razvije prije konačnog izlaska na tržište rada.

Slika 13. Mogućnosti zapošljavanja geografa kod privatnih poslodavaca u Hrvatskoj vrlo su ograničene.

Slika 14. Geografi nemaju dovoljno specifičnih znanja pa kod privatnih poslodavaca u praksi najčešće obavljaju jednostavnije manje plaćene poslove koje drugi stručnjaci ne žele.

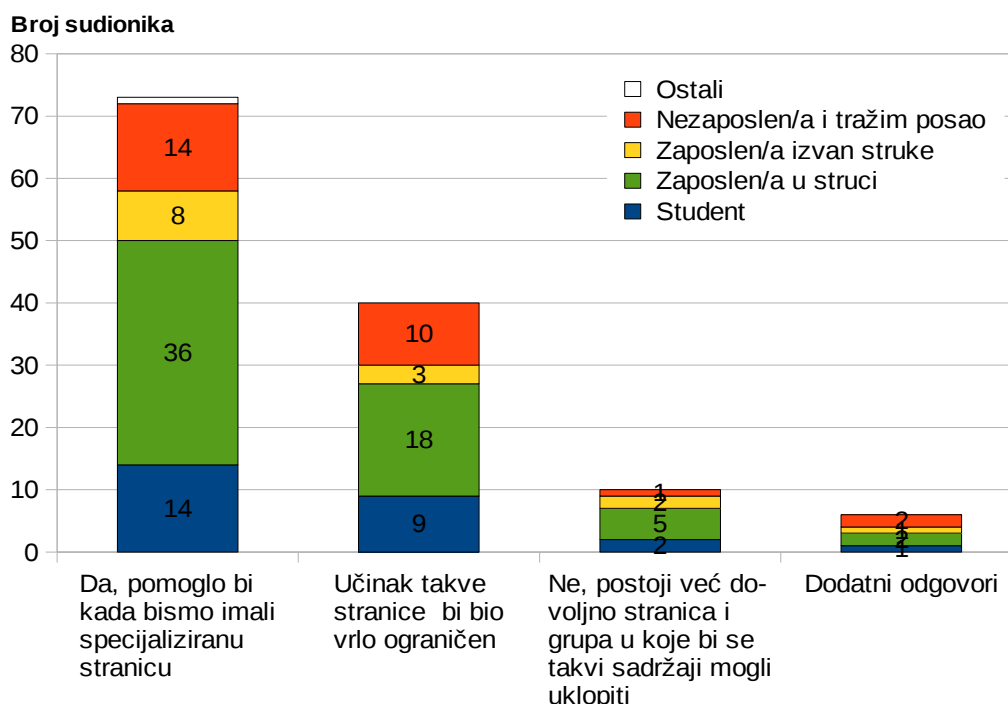
Tablica 9. Prosječna ocjena slaganja s pojedinim tvrdnjama ovisno o skupinama sudionika

Tvrdnja	Prosjek (svi)	Studenti	Zaposleni u struci	Zaposleni izvan struke	Nezaposleni	Radili samo u državnim/javim tijelima	Honorarno surađivali s privatnicima	Radili kod privatnika u prošlosti	Trenutno rade kod privatnog poslodavca
Mogućnosti zapošljavanja geografa kod privatnih poslodavaca u Hrvatskoj vrlo su ograničene.	3,65	3,50	3,63	3,71	3,76	3,73	3,81	3,81	2,88
Geografi nemaju dovoljno specifičnih znanja pa kod privatnih poslodavaca u praksi najčešće obavljaju jednostavnije manje plaćene poslove koje drugi stručnjaci ne žele.	3,29	3,67	3,08	3,71	3,19	3,32	3,14	3,75	2,41

Prijedlozi za lakše zapošljavanje geografa

Na samom početku spomenuto je da se anketa temelji na proaktivnom pristupu pa je logično unutar nje predložiti ili razmotriti neka rješenja koja bi mogla pomoći u ublažavanju postojećih izazova. Zato je u anketi bilo logično testirati barem jedan relativno jednostavan prijedlog – što sudionici misle o mogućnosti izrade mrežne stranice koja bi se bavila pitanjem zapošljavanja geografa. Riječ je o prijedlogu koji naravno ne može osigurati rješavanje dubinskih problema i pitanje je postavljeno s pretpostavkom da će sudionici biti otvoreni i kritični. Od 129 geografa koji su odgovorili na ovo pitanje 73 odabrala su opciju *Da, pomoglo bi kad bismo imali specijaliziranu stranicu* (slika 15.). Od ostalih, 40 ih se odlučilo za opciju prema kojoj bi učinak stranice bio vrlo ograničen, a 10 je zaključilo da već postoji dovoljno stranica i grupa u koje bi se takvi sadržaji mogli uklopiti. Ukupno, sudionici su za pokretanje ovakvog projekta pokazali veći interes nego se inicijalno očekivalo. Interes za pokretanje stranice, kao i općenito distribucija svih ponuđenih odgovora, podjednaka je u svim skupinama.

Šest sudionika upisalo je dodatne odgovore koji su vezani za potrebu *bolju promociju struke osobito putem Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, potrebu za promjenom percepcije struke i reformama, mišljenje da bi zapošljavanje bilo rješivo samo ako bi studenti koji izlaze s fakulteta vrijedili na tržištu rada te da bi neovisno o stranici i dalje bilo puno zapošljavanja putem "veze"*. Dva negeografska sudionika ankete odabrala su opciju da bi učinak stranice bio vrlo ograničen.

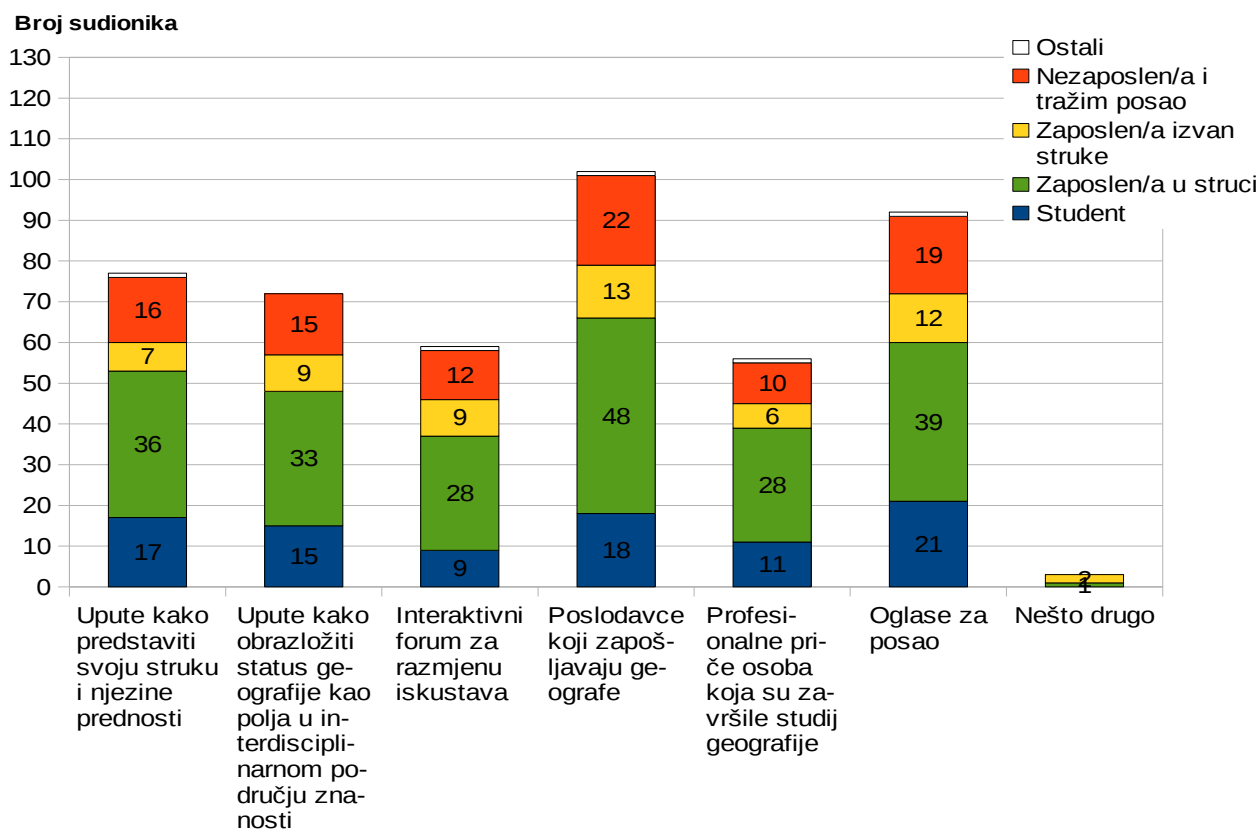

Slika 15. Odgovori na pitanje bi li zapošljavanje geografa olakšala posebna mrežna stranica

Sljedeće se pitanje odnosilo na moguće sadržaje takve stranice (slika 16.). Prije dublje analize treba napomenuti da neki od ponuđenih sadržaja već postoje na stranici Geografskog odsjeka Prirodoslovno-matematičkog fakulteta u Zagrebu (osnovne informacije o struci, popis nekih od

poslodavaca te predstavljanje nekoliko osoba koje su završile studij). Prije provedbe ankete, dio sadržaja objavljen je na poveznici <https://geografskaposla.weebly.com> kako bi se okvirno testirala mogućnost i zahtjevnost izrade.

Na pitanje o sadržajima stranice odgovorilo je također 129 geografa. Kao najpoželjniji sadržaji ocjenjeni su **poslodavci koji zapošljavaju geografe** (79,1%) te **oglas za posao** (71,3%). Ova su dva sadržaja odabrala i dva negeografska ispitanika. Također, više od pola ispitanih geografa na stranici bi željelo vidjeti **upute kako predstaviti svoju struku i njezine prednosti** (59,7%) te **upute kako obrazložiti status geografije kao polja u interdisciplinarnom području znanosti** (55,8%). Manji interes, iako iznad 40% ispitanici su pokazali za *interaktivni forum za razmjenu iskustava* te *profesionalne priče osoba koje su završile studij geografije*. Najveći interes u relativnom omjeru za gotovo sve navedene sadržaje pokazivale su osobe koje rade izvan struke – više od 90% njih bi željelo vidjeti sadržaje vezane za poslodavce, 85,7% oglase, a među njima je i najveći interes za forum za razmjenu iskustava.

Slika 16. Sadržaji koje bi sudionici ankete željeli vidjeti na stranici o zapošljavanju geografa

Treba reći da realizacija ovakve ideje može poprimiti različite oblike – od dorade postojećih stranica institucija ili udruga do nove stranice pa i nezavisne izrade, ali u svakom slučaju traži suradnju s institucijama barem u pogledu usklađivanja određenih sadržaja. Izrada potpuno nezavisne stranice ima svoje prednosti, kao što se pokazalo i sa stranicom <https://regionalni.weebly.com> koja se bavi politikom regionalnog razvoja u Republici Hrvatskoj. Nezavisnost pri tome omogućava povezivanje sadržaja iz različitih službenih i neslužbenih izvora

kao i jednostavnije izražavanje, što bi moglo biti korisno pri osmišljavanju pojašnjenja za poslodavce koji nemaju vremena čitati/slušati detaljna obrazloženja. Međutim s druge strane, takvo nezavisno pokretanje teško može imati trajnu dimenziju i čini projekt ovisnim o pojedincu. Nasuprot tome, ako bi se ovakva inicijativa pokrenula u okviru neke udruge, eventualno bi se moglo razmisliti o angažiranju volontera (nekoliko nezaposlenih geografa na npr. 1-2 sata tjedno), angažiranju osobe na stručnom osposobljavanju i slično. Također, s obzirom da je interes za interaktivni forum u anketi bio nešto manji, vrijedi razmotriti i mogućnost razmjene mišljenja kroz neku od Facebook grupa što je tehnički manje zahtjevno rješenje.

Posljednje pitanje u upitniku bilo je potpuno otvorenog tipa i odnosilo se na prijedloge sudionika za lakše zapošljavanje geografa. Takvih je prijedloga prikupljeno ukupno 36 što ukazuje na velik interes.

Najveći broj komentara, više od jedne trećine, sadržavao je prijedloge koji se odnose na **potrebu za boljom i širom promocijom geografije** kako bi ona bila kvalitetnije prepoznata – prvenstveno od strane privatnih poslodavaca, ali i u javnom sektoru. Sudionici su isticali da se na *geografe još uvijek u najvećoj mjeri gleda kao one koji mogu raditi samo u školama, geografi koji završe smjer 'Turizam i baština' nisu prepoznati pa potencijalna radna mjesta uglavnom dobivaju ekonomisti (ili povjesničari umjetnosti), geografi sa smjera "GIS" nemaju dovoljno znanja da bi konkurirali geodetima, u prostornom planiranju uglavnom se zapošljavaju arhitekti, a kad je riječ o fizičkoj geografiji prednost obično imaju biolozi...* Prijedlozi se u velikoj mjeri odnose na **potrebu sustavne promocije koju bi trebale provoditi visokoškolske ustanove i Hrvatsko geografsko društvo**. Jedan od sudionika predložio je predstavljanje kvalitete i mogućnosti geografske struke Hrvatskoj udruzi poslodavaca. Međutim, nije zanemarena ni potreba da struka bude što bolje prezentirana i od strane zaposlenih pojedinaca, koju je u svojim komentarima prepoznalo nekoliko sudionika. Kao pozitivan poticaj institucijama i zaposlenim pojedincima, može se prenijeti jedan od komentara: *Kada se geograf "slučajno" zaposli tamo gdje do tada nije bilo zaposlenih geografa, najčešće ostavi vrlo dobar i pozitivan dojam. Postoji više slučajeva kada je poslodavac nakon jednog zaposlenog geografa u sljedećih nekoliko godina zaposlio još geografa.*

Očekivano, dio prijedloga odnosio se i na potrebu **za revizijom odnosno reorganizacijom studijskih programa/smjerova**. Od konkretnijih prijedloga mogu se istaknuti: *mogućnost uvođenja zanimanja čiji bi naziv odgovarao smjeru koji se završi, osmišljavanje diplomskih smjerova tako da postoji jedan društveno-geografski (u kategoriji s onima iz društvenog područja) i jedan prirodno-geografski (u kategoriji s onima iz prirodnih područja), smanjenje broja diplomskih smjerova jer četiri istraživačka smjera previše s obzirom na zapošljivost i uvođenje 1 ili 2 "jača" smjera*. Vezano za predmete na studiju, anketirani su uputili na **potrebu za uvođenjem više informatičkih i matematičkih predmeta te stranog jezika**. Spomenuta je neusklađenost pojedinih ponuđenih predmeta sa smjerom, pri čemu je višestruko naveden primjer predmeta Nacionalni parkovi na smjeru GIS, a u jednom je komentaru predložena mogućnost objedinjavanja nekih predmeta na preddiplomskom studiju s obzirom da su predmeti brojni, a postoje preklapanja u sadržajima. Nekoliko se komentara odnosi i na pasivnost pojedinih nastavnika koji, prema iskazanim mišljenjima, ne rade na razvoju struke ili čak izbjegavaju držati predavanja.

Iako su tematski povezani sa sadržajem studijskih programa, brojni komentari vezani za **razvoj praktičnih vještina** ovdje su odvojeni, prvenstveno zato jer je razvoj praktičnih vještina moguće barem djelomično realizirati i bez značajnih intervencija u studijski program. *Uvođenje rješavanja praktičnih problema, poticanje studenata na logičko razmišljanje i rješavanje prostornih problema, uključivanje studenata u projekte, jačanje znanja i vještina vezanih za GIS* neki su od prijedloga koje su iznijeli sudionici ankete. Citat jednog od sudionika na ovu temu glasi: *Dubokog sam uvjerenja da bi kvalitetniji studij s više prakse, a manje teorije (jer se studenti ne obrazuju za znanstvenike, pogotovo ne u RH, nego za praktičare) polučio kvalitetnije, stručnije i potaknutije geografe.*

Sudionici su istaknuli i **potrebu za boljim povezivanjem s poslodavcima tijekom studija**. Jedan od sudionika spomenuo je da na Sveučilištu u Zadru uopće nije spomenuta mogućnost rada u konzultantskim firmama, već samo u javnom sektoru. Također je predloženo da studenti odslušaju predavanja o mogućnostima zapošljavanja, pisanju životopisa i predstavljanju na razgovoru za posao.

Relativno česti komentari bili su i oni koji su se odnosili na **rješavanje nejasnoća vezano za svrstavanje geografije u područje interdisciplinarnih znanosti**. Sudionici koji su dali ove komentare mišljenja su da trenutno stanje treba revidirati i kontrolirati kad je riječ o natječajima za posao. Jedan od kratkih komentara koji upućuje na neodrživost trenutnog stanja vezano za zapošljavanje glasi: *Promijeniti područje znanosti ili se izboriti za prepoznavanje interdisciplinarnih znanosti u zapošljavanju.*

Nekoliko se komentara odnosi i na **potrebu za razmjenom iskustava među geografima i zajedničkim djelovanjem**. Dio jednog od komentara glasi: *Dobro bi došlo i jače povezivanje geografa i zajedničko djelovanje na utvrđivanju percepcije značenja i uloge naše struke u javnosti, a i među poslodavcima*. Neki od sudionika vide pokretanje stranice za razmjenu iskustva kao koristan mehanizam u tome.

Dio sudionika osvrnuo se i na **zapošljavanje "po vezi"** koje predstavlja problem. Također je istaknuta **nejednolika dostupnost radnih mjesta u različitim dijelovima Hrvatske** (laka dostupnost radnih mjesta u školama u Slavoniji u koju se nitko ne želi preseliti, nemogućnost pronalazjenja posla u Varaždinskoj županiji).

Određeni naglasak stavljen je i na **vještine i osobine pojedinca**. *Razvijajte i naglašavajte druge vještine ili kvaliteta (zaposlenih geografa) nije proistjecala iz obrazovanja nego iz njihovih osobina nevezanih uz struku, a to su prije svega sposobnost promišljanja, proaktivnost, želja za učenjem...*neke su od poruka sudionika ankete. Jedan od anketiranih poručio je studentima da ne precjenjuju svoje mogućnosti i ne očekuju čuda od prvog posla zbog priča koje su čuli, već da pokažu volju i želju naučiti i postati sposobni za najveće dosege i najveće plaće, ali da se isto tako ne podcjenjuju odnosno budu nečija jeftina radna snaga.

Sažetak rezultata

U razdoblju od 11. do 18. listopada provedena je anketa o zapošljavanju u kojoj je ukupno sudjelovalo 130 geografa. Dobar odziv može se pripisati širenju informacije o anketi, što je ostvareno uz pomoć studentskih udruga i Facebook profila Geografskog ponedjeljka, kao i interesu samih sudionika. Gotovo polovica anketiranih u trenutku popunjavanja radilo je u struci, dok su ostali studirali, radili izvan struke ili bili nezaposleni. Većina onih koji su završili studij (njih 69 od 104) završila ga je prema trenutnom "bolonjskom" studijskom programu. Studenti, njih 26 te još 19 sudionika nemaju nikakvog radnog staža u struci, dok ga svi ostali imaju. Većina sudionika radila je isključivo u javnom ili državnom sektoru, no primjetno je veće zapošljavanje u privatnom sektoru kod mlađih generacija kao i da je 50% sudionika s diplomom ostvarilo neki oblik suradnje s privatnicima (kroz honorarne angažmane, ranije radno iskustvo).

Sudionicima ankete koji su pronašli posao u struci u prosjeku je trebalo oko 6 i pol mjeseci da nađu prvi posao te oko godinu i pol da nađu stalan posao u struci. Iako ove vrijednosti ne zvuče zabrinjavajuće, gotovo 80% ispitanika smatra da se geografi zapošljavaju nešto ili puno sporije od ostalih stručnjaka. Oni koji nađu posao odmah nakon završetka fakulteta izrazito su rijetki, a velik broj sudionika i dalje nema stalan posao. Kao glavni razlog sporog zapošljavanja gotovo polovica svih ispitanih odabrala je teže zapošljavanje kandidata interdisciplinarnih struka.

Velika većina sudionika morala je na radnom mjestu stjecati nova znanja. Kao znanja koja bi voljeli da su stekli tijekom studija na prvom mjestu odabrali su ona vezana za informacijske tehnologije, zatim slijede znanja o pravnom okviru te fondovima i programima Europske unije. Kod mlađih generacija istaknuto je i nedovoljno poznavanje stranih jezika.

Prilikom traženja posla u javnom i državnom sektoru, preko 60% sudionika prijavilo bi se na svaki natječaj ako smatraju da mogu obavljati poslove iz opisa radnog mjesta. Vrlo je malo onih koji bi se javljali samo na natječaje u kojima se kao uvjet navodi geografija i/ili interdisciplinarnosti – samo 14,2%. Dio geografa javio bi se samo na natječaje iz područja društvenih, ali ne i iz prirodnih znanosti i obratno što pokazuje da su se jasno profilirali u tom pogledu.

Tijekom posljednjih pet godina, među sudionicima ankete evidentirano je 111 odbijanja od strane državnih i javnih institucija na natječajima u kojima su se tražili stručnjaci iz područja prirodnih ili društvenih znanosti. Praksa tijela u ovome je pogledu dosta neujednačena pa se događa da unutar istih tijela bude i odbijanja i prihvaćanja što je teško precizno objasniti bez dodatnih podataka. Može se pretpostaviti da inzistiranjem na tretiranju interdisciplinarnog područja znanosti kao potpuno odvojenoga (što zakonodavni okvir ne traži) dolazi do blokiranja sudjelovanja geografa na natječajima za radna mjesta na kojima bi vjerojatno mogli uspješno obavljati radne zadatke. Većina sudionika nije pokušala uložiti prigovor na postupanje tijela u takvim situacijama (ukupno je uloženo tek 7 prigovora, uz jedan dodatni usmeni).

Stavovi geografa prema zapošljavanju u privatnom sektoru uglavnom su neutralni. Najveće slaganje iskazali su s tvrdnjama da su mogućnosti zapošljavanja geografa kod privatnih poslodavaca vrlo ograničene, ali i da će privatni poslodavci u budućnosti sve više zapošljavati kandidate sa završenim

studijem geografije. Blagi pesimizam iskazan je vezano za tvrdnje o primjenjivosti znanja, prepoznavanju geografa kao stručnjaka te obavljanju jednostavnijih poslova zbog nedostatka specifičnih znanja. Od općenito blagog pesimističnog stava značajnije odstupaju oni koji trenutno rade kod privatnih poslodavaca, što se može smatrati pozitivnim pokazateljem.

Čak 73 sudionika smatra da bi zapošljavanju geografa pomoglo pokretanje specijalizirane stranice, koja bi prvenstveno trebala sadržavati informacije o poslodavcima koji zapošljavaju geografe te oglase za posao, a nešto manje bi ih uključilo i upute kako predstaviti struku i njezine prednosti te kako obrazložiti status geografije kao polja u interdisciplinarnom području znanosti. Najveći interes za sve sadržaje pokazali su oni koji trenutno rade izvan struke.

Među brojnim prijedlozima za lakše zapošljavanje geografa koje su dali sami sudionici ističu se oni vezani za:

- potrebu za jačom sustavnom promocijom struke,
- reviziju i reorganizaciju studijskih programa i smjerova,
- razvoj praktičnih vještina,
- bolje povezivanje s poslodavcima tijekom studija,
- rješavanje nejasnoća vezano za svrstavanje geografije u područje interdisciplinarnih znanosti,
- razmjenu iskustva i zajedničko djelovanje te
- rad na vještinama i osobinama svakog pojedinca.

Sudionici su također spomenuli probleme zapošljavanja po vezama te neujednačenu ponudu radnih mjesta na hrvatskom teritoriju.

Mogućnosti za razmatranje

S obzirom da je anketa pokrenuta s uvjerenjem da proaktivni pristup može voditi prema pozitivnim promjenama, opravdano je predložiti neke opcije koje bi mogle doprinijeti lakšem zapošljavanju geografa. Prijedlozi izneseni u nastavku nisu zamišljeni kao projekti pojedinca i ovisni su o interesu ciljanih skupina. Kao što je spomenuto u uvodnom dijelu, neki od prijedloga možda su već testirani ili su u pripremi – u tom slučaju njihovo prepoznavanje najbolje je shvatiti kao svojevrsnu potvrdu.

Iako se **revizija i reorganizacija studijskih programa geografije** mora temeljiti na dubljim analizama, mišljenje sudionika ankete o potrebi određenih izmjena i dorada postojećih programa i smjerova trebalo bi barem primiti na znanje. Ne treba zaboraviti da studenti upisuju studij znajući da je riječ o sveučilišnom, a ne stručnom studiju, ali on treba stvoriti određene uvjete za zaposlenje te biti usklađen s potrebama tržišta rada. U trenutku kada se učilišta odluče provesti određene revizije svakako bi trebala identificirati ključne nedostatke pri čemu također mogu započeti komunikaciju s osobama koje su studij završile i koje su, sudeći prema odzivu na ovu anketu, spremne dati povratne informacije. Isto tako, prikupljanjem informacija od potencijalnih poslodavaca moguće je utvrditi jesu li oni stvarno spremni zapošljavati geografe koji izlaze s

određenih studijskih programa/smjerova kako na tržištu rada ne bi završili kadrovi koje u praksi nitko ne želi zaposliti.

Privremene mjere kojima bi se studijski program mogao dopuniti mogu biti upisi predmeta na drugim sastavnicama sveučilišta i uvođenje dodatnih vještina.

- **Povećavanje uključenosti u nastavne predmete drugih sastavnica Sveučilišta** možda ne bi moglo imati široku primjenu, ali ga ipak vrijedi razmotriti. Pravilnik o preddiplomskim i diplomskim studijima na PMF-u u Zagrebu predvidio je mogućnost takvog upisa člankom 19. (uz suglasnost pročelnika odsjeka i mišljenje ECTS koordinatora) pa bi se ona mogla dodatno potaknuti/preporučiti na smjerovima gdje se za to pokaže posebna potreba. Takvo bi rješenje, na primjer, moglo značiti mogućnost upisa predmeta poput *osnova programiranja* ili *baza podataka* na nekom od tehničkih fakulteta za upisane na smjer Geografski informacijski sustavi. Možda bi s vremenom u suradnji s nekim od tih fakulteta bilo moguće i organizirati trajnije rješenje.
- Osim nastavih predmeta, u studijski program moguće je uključiti i dodatne **vještine** koje nisu obvezne, ali sudionicima donose dodatne ECTS bodove i mogu omogućiti stjecanje dodatnih znanja¹². Na ovaj način ne ulazi se u smanjivanje znanja za koja nastavnici očekuju od studenta, a studentima se nudi mogućnost dobivanja dodatnih praktičnih znanja.

U anketi je više puta spomenut "**problem**" **interdisciplinarnosti** odnosno njezinog formalnog tumačenja prilikom prijave na natječaje. Treba istaknuti da je riječ prvenstveno o formalnom, ne i o sadržajnom problemu – geografija je interdisciplinarna i logično je da bude definirana unutar jedinstvenog znanstvenog polja. Međutim, za one koji odlučuju o pozivanju kandidata na testiranje, odbijanje geografa ponekad je jednostavniji način – mogu ih odbiti jednostavnim dopisom računajući na to da će broj prigovora i žalbi biti zanemariv. S druge strane, ako prihvate prijavu i geograf bude izabran na radno mjesto, sami će se naći u poziciji da drugim kandidatima moraju objašnjavati zašto su prihvatili prijavu iz područja interdisciplinarnih znanosti o čemu možda nemaju dovoljno znanja.

Riječ o formalnom problemu pa su neka od mogućih rješenja isto tako formalna:

- zatražiti doradu Pravilnika o znanstvenim i umjetničkim područjima, poljima i granama (NN 118/09, 82/12, 32/13 i 34/16) na način da se u njega nakon postojeće rečenice "*Ovo područje moguće je utvrditi samo načelno, kao znanstveno područje različitih znanstvenih područja i polja.*" uključi dodatni tekst (na primjer: "a njegovo utvrđivanje ne predstavlja osnovu za nepriznavanje kompetencija pojedinca iz različitih znanstvenih područja ili polja" ili slično ovisno o primjerenosti),
- zatražiti doradu Pravilnika na način da se uz znanstveno polje geografija u zagradi doda tekst: "(prirodne i društvene znanosti)" kao što je to napravljeno za većinu polja unutar interdisciplinarnog područja znanosti,

12 Primjer takvih vještina može se vidjeti na popisu predmeta na npr. http://www.fer.unizg.hr/diplomski_studij/ict/rkt gdje su kao "vještine" ponuđeni i neki sadržaji nepovezani s nastavnim programom – Kineski jezik, Šah, Uvod u bridž. Uvjeti za nositelje vještina nisu tako strogi kao kad je riječ o nastavnom predmetu pa je jednostavnije naći izvodače.

- pripremiti i javno objaviti kratko mišljenje nadležnog učilišta koje bi se moglo poslati tijelima javne vlasti te koje bi pojedinci mogli koristiti pri prijavi na natječaje.

Ako je s druge strane prevladavajuće mišljenje da interdisciplinarne znanosti zaista trebaju biti potpuno izdvojene odnosno da polaznici studija geografije nemaju dovoljno kompetencija za radna mjesta u javnopravnim tijelama za koja se traži studij iz područja društvenih ili prirodnih znanosti, studentima i drugim zainteresiranim treba dati informaciju da trenutno zadovoljavaju uvjete za vrlo ograničen broj radnih mjesta u javnoj i državnoj upravi te poraditi na tome da veći broj institucija svojim aktima o unutarnjem uređenju barem ponegdje omogući zapošljavanje interdisciplinaraca ili geografa.

U nastavku će fokus biti na prijedlozima koji mogu biti provedeni brže, a istodobno mogu imati učinak na različite skupine koje pogađa sporije zapošljavanje ili manja dostupnost radnih mjesta u odnosu na očekivanja. **Studenti, a osobito nezaposleni geografi, kao i oni koji ne rade u struci iako bi to htjeli, predstavljaju (još) neiskorišteni potencijal u koji su već uložena određena sredstva poreznih obveznika i koji potencijalno može narušiti interes za pojedinu struku i ugled drugih stručnjaka u javnosti.** Zbog toga vrijedi razmatrati mjere koje mogu biti korisne za sve ove skupine, ali i za zajednicu geografa u najširem smislu te riječi.

- **Osnivanje "centra za karijere"** bio bi najširi odnosno najzahtjevniji prijedlog koji se može dati na ovu temu. Sličan primjer može se vidjeti na stranicama fakulteta čiji studenti i nemaju pretjeranih problema sa zapošljavanjem, Fakulteta elektrotehnike i računarstva: <https://karijere.fer.hr/karijere>. Ovaj ambiciozan primjer ne treba preslikati doslovno s obzirom da broj studenata i poslodavaca nije ni približno jednak, ali može poslužiti kao ideja za određene aktivnosti. Srž takvog centra može biti sama mrežna stranica s osnovnim informacijama o struci i potencijalnim poslodavcima, a on može biti i otvoren na primjer jedan sat tjedno ili jedan sat mjesečno za konzultacije o mogućnostima zapošljavanja, pripremi životopisa i sl. Ako unutar postojećih udruga i institucija ne postoje osobe koje bi mogle izdvojiti vrijeme za ovako nešto, moglo bi se razmotriti angažiranje volontera (privremeno nezaposlenih osoba, osoba na rodiljnom dopustu...) koji bi bile voljne posvetiti 1-2 sata tjedno ovakvom projektu i ujedno si osigurati referencu i iskustvo. Većina aktivnosti koje će biti predložene u nastavku mogle bi se odvijati u okviru djelatnosti "centra", ali mogu se isto tako provesti i samostalno.
- Anketa je pokazala da među sudionicima postoji određeni interes za **uspostavu mrežne stranice**. Stručne sadržaje svakako treba usuglasiti s nadležnim institucijama. Nakon pokretanja dopune sadržaja ne moraju iziskivati velike napore (prvenstveno objava oglasa za posao) i također se mogu pokušati organizirati na volonterskoj osnovi. U okviru testiranja izvedivosti, mogući sadržaji stranice objavljeni su na <https://geografskaposla.weebly.com> te su dostupni svakome tko bi ih htio preuzeti i doraditi.
- **Organizacija tribina i radionica o zapošljavanju** mogla bi biti relativno lako provediva. Velik broj anketiranih zaposleno je ili su barem neko vrijeme radili i vjerojatno bi se među njima moglo naći nekoliko pojedinaca spremnih pomoći kolegama koji studiraju ili traže

posao. Geografi koji već imaju radnog iskustva, iskustva s izradom životopisa i razgovorima za posao mogli bi u relativno opuštenoj atmosferi odgovoriti na pitanja studenata i nezaposlenih o tome kako su se predstavili poslodavcima, što su ih najčešće pitali vezano za studij geografije, što im je od iskustava i znanja sa studija bilo najkorisnije ili kako im je kao geografima raditi u određenoj "branši". Tako bi se, ovisno o mogućnostima i interesu, vjerojatno mogle organizirati besplatne radionice/tribine na teme: *Izrada molbe i životopisa te prijava na natječaj, Zapošljavanje geografa – iskustva iz prve ruke* (s nekoliko sudionika "panelista"), *Kako je biti geograf u svijetu EU fondova / turizma / prostornog planiranja...*

- **Organizacija tematskih seminara i radionica** vezano za znanja koja su istaknuta kao nedostatna u okviru ove ankete ili drugih istraživanja, bila bi nešto složenija. Ideja vjerojatno ne bi bila izvedivo potpuno besplatno, ali ne treba isključiti mogućnost da bi polaznici poslijediplomskih studija s iskustvom u određenom području ili studenti završnih godina drugih fakulteta (na primjer računarstva, ekonomije ili prava) mogli održati kraće seminare ili radionice uz prihvatljive troškove¹³ za studente, nezaposlene i zaposlene izvan struke (ili čak sve zainteresirane), a udruga koja organizira aktivnost mogla bi sudionicima izdati potvrdu o sudjelovanju. Ako na učilištima postoji volja za takav oblik suradnje, možda bi na primjer bilo moguće umanjiti dio troškova školarine poslijediplomskim studentima u zamjenu za ovakve aktivnosti. Neke od tema koje bi se na ovaj način mogle pokušati obuhvatiti: *Ustavno ustrojstvo i regionalna (područna) i lokalna samouprava u Republici Hrvatskoj* (s obzirom da se očekuje da bi dobar dio studenata mogao raditi u državnoj/javnoj upravi), *Priprema programskih dokumenata za EU fondove / Provedba EU projekata, Set od tri-četiri konverzijske radionice na engleskom jeziku na određenu temu* (moguće i jednokratno i za neki drugi jezik), *Poslovanje turističkih agencija / Osnove marketinga u turizmu, Korupcija i nepotizam – kako postupiti?* (s obzirom da su mnogi upućivali na ovaj problem)...
- **Izrada promotivnih materijala za poslodavce.** Poslodavci u pravilu nemaju vremena ili posebnog interesa informirati se o uvođenju novih studijskih programa osobito kad je riječ o kadrovima koje prethodno nisu zapošljavali. Za privatnog poslodavca mogućnost zapošljavanja geografa može se svesti na jednostavno pitanje: "Što mi on/a zna napraviti, a da to ne znaju ekonomist/geodet/... ?" Odgovoriti na ovo pitanje neposredno po izlasku s fakulteta bez dodatnih saznanja o tome što "točno znaju" ostale struke nije uvijek jednostavno, osobito ako je ono postavljeno u stresnim okolnostima poput razgovora za posao. Događaji poput Dana otvorenih vrata, Dana karijera, GIS dana koji su se već provodili mogu biti vrlo korisni za upoznavanje javnosti i poslodavaca, ali kratak informativni letak također bi mogao imati velik doseg – upravo do onih koji još nisu shvatili da bi im geografi mogli biti korisni zaposlenici. A ujedno bi mogao pomoći studentima da lakše odgovore na pitanje kad im ono bude postavljen.
- **Organizacija sastanaka s institucijama, udrugama i drugim dionicima na tržištu rada.** Dio procesa predstavljanja odnosno promocije struke svakako mogu biti sastanci i uspostava

13 U određenim slučajevima određena financijska participacija zapravo potiče aktivno sudjelovanje tako da simbolična participacija može donijeti i pozitivne efekte

suradnje s različitim institucijama ili udrugama. Neke krovne udruge mogu biti dobar kontakt za buduće aktivnosti (Hrvatska udruga poslodavaca, Hrvatska zajednica županija, Udruga gradova u RH, Udruga općina, Udruga hrvatskih putničkih agencija itd.).

- **Organizacija različitih stručnih događanja.** Stručna usavršavanja koja se organiziraju u području geografije u velikoj su mjeri namijenjena nastavnicima te onima koji se bave znanstveno-istraživačkim radom. Ostali, kojih će zapošljavanjem kod privatnih poslodavaca biti sve više, postaju na neki način isključeni iz uže struke i barem prividno sve više pripadaju nekoj drugoj "branši". Organizacija događanja može biti dobra prilika i za nezaposlene (kojima bi se moglo omogućiti besplatno sudjelovanje na nekim aktivnostima koje se plaćaju ili pozvati one koji žele da volontiraju u organizaciji) i one zaposlene izvan struke. Ova događanja mogu biti ujedno prilika da se na njih pozovu i neki od poslodavaca i da se uz informaciju o događanju priloži informativni letak o geografiji čak i ako se ne odluče sudjelovati.
- Informiranje o **dostupnim on-line edukacijama** jedan je od načina za dodatno usavršavanje svih skupina koje su sudjelovale u anketi. Sve veći broj servisa nudi besplatne ili relativno povoljne programe, a za očekivati je da će takvih sadržaja u budućnosti biti i više. S obzirom da je praćenje cjelokupne ponude vrlo zahtjevno, bilo bi dobro kad bi se informacije o takvim sadržajima razmjenjivale odnosno preporučivale onima kojima bi mogle biti korisne. Ujedno na takav bi način oni koji su fakultet završili ranije, jednog dana kad i hrvatska učilišta razviju svoje on-line edukacije, mogli obnoviti i geografska znanja.
- **Ponuda poslodavcima da im studentske ekipe pomognu u rješavanju konkretnih zadataka.** Sudionici ankete pokazali su značajan interes za uključivanje u rješavanje konkretnih problema pa bi jedna od ideja mogla biti raspisivanje trajnog "natječaja" putem kojeg bi se poslodavci mogli javiti ako žele raditi na rješavanju konkretnog problema s timom od nekoliko studenata geografije. Ako bi zainteresiranih poslodavaca bilo, takav "eksperiment" mogao bi pomoći studentima da realnije ocjene kako izgleda rad u stvarnim uvjetima. Ujedno bi se mogli nagraditi i dodatnim ECTS bodovima.

Rad na dodatnim i osobnim vještinama odgovornost je svakog pojedinca, a ovdje je naveden kao poticaj svima onima koji žele nešto promijeniti i napredovati. Sudjelovanje u organizaciji aktivnosti (gore navedenih ili drugih aktivnosti koje osmisle institucije i udruge) također u pravilu postane korisna referenca koja pomaže budućem zapošljavanju.

Na kraju – hvala svima, koji su odvojili svoje minute za popunjavanje upitnika, kao i onima koji su povukli još nekoga za rukav da ga popuni...

Božica Horvat, mag. educ. geog. & univ. bacc. ing. traff.
administratorica stranice <https://regionalni.weebly.com>

Podrška u distribuciji i konzultacije: Suzana Horvat, mag. geog.